

Міністерство освіти і науки України

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

**ПЕРЕОСМИСЛЕНІ ФОЛЬКЛОРНІ ТА БІБЛІЙНІ ЕЛЕМЕНТИ В
КНИЖКОВІЙ ТРИЛОГІЇ « ВОЛОДАР КІЛЕЦЬ »**

Діулін Крістіан-Вячеслав Вячеславович

Студента IV-го курсу

Освітня програма «Середня освіта Угорська Мова і література»

Спеціальність 01 Освіта / Педагогіка 014 «Середня освіта (Мова і література угорська)»

Рівень вищої освіти: бакалавр

затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 96 / 02.10. 2023.

Науковий керівник:

Кейс Маргарета Юрївна,

кандидат наук, доцент

Завідувач кафедри

Берегсасі Аніко Ференцївна,

зав. кафедри, доктор габлітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Міністерство освіти і науки України

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**ПЕРЕОСМИСЛЕНІ ФОЛЬКЛОРНІ ТА БІБЛІЙНІ ЕЛЕМЕНТИ В КНИЖКОВІЙ
ТРИЛОГІЇ «ВОЛОДАР КІЛЕЦЬ»**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студент IV-го курсу

Діулін Крістіан-Вячеслав Вячеславович

Освітня програма «Середня освіта (Мова і література (угорська))»

Спеціальність 01 Освіта / Педагогіка 014 «Середня освіта (Мова і література угорська)»

Науковий керівник: **Кейс Маргаріта Юрїївна**

кандидат наук, доцент

Рецензент: **Гал Одел Федорівна,**

доктор філософії, доцент

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Filológia Tanszék

**ÚJRAÉRTELMEZETT FOLKLÓR- ÉS BIBLIAI ELEMÉK A GYŰRŰK
URA KÖNYVTRILÓGIÁBAN**

Szakedolgozat

Készítette: Diulin Krisztián Vjacseszláv

BA IV. évfolyamos magyar nyelv és irodalom
szakos hallgató

**Témavezető: Dr. Kész Margit,
kandidátus, docens**

**Recenzens: Gál Adél
PhD, docens**

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. ТЕМРЯВА, В ЯКІЙ НАРОДИЛОСЯ СВІТЛО ТОЛКІНА.....	8
1.1. Життя Толкіна	8
1.2. Перша світова війна	9
1.3. Повернення автора	10
II. СТОСУНКИ ТОЛКІНА З ХРИСТИЯНСЬКИМ БОГОМ, ЙОГО ТА ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ У ТВОРІ.....	12
2.1. Листи Толкіна.....	12
2.2. Символізм у світі Середзем'я, поза Урною Перснів	15
2.3. Символізм у межах Урни Перснів, світ алегорії	16
2.4. Алегорія чи ні	17
2.5. Приховане християнство	19
2.5.1. Новий Єрусалим	24
2.6. Провидіння на Близькому Сході.....	26
III. АРАГОРН-ФРОДО-ГАНДАЛФ. ПОТРІЙНА МЕСІАНСЬКА РОЛЬ.....	29
3.1. Фродо - священник.....	30
3.2. Гандалф пророк.....	31
3.3. Арагорн - король.....	32
IV. ФОЛЬКЛОРНІ ЕЛЕМЕНТИ У "ВОЛОДАРІ ПЕРСНІВ	35
4.1. Світ міфології	35
4.2. Поняття фольклору	38
4.3. Фольклор у світі "Володаря перснів", скандинавська міфологія	40
ВИСНОВКИ.....	46
БІБЛІОГРАФІЯ	48
РЕЗЮМЕ	51

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
I. A SÖTÉTSÉG, MELYBEN TOLKIEN FÉNYE SZÜLETETT	8
1.1. Tolkien élete.....	8
1.2. Az első világháború.....	9
1.3. Az író hazatérése.....	10
II. TOLKIEN KAPCSOLATA A KERESZTÉNY ISTENNEL, ENNEK KIVETÜLÉSE A MŰBEN	12
2.1. Tolkien levelei.....	12
2.2. Szimbolizmus Középfölde világában, a Gyűrűk Urán kívül.....	15
2.3. A gyűrűk urán belüli szimbolizmus, allegóriák világa.....	16
2.4. Allegória vagy sem.....	17
2.5. Az elrejtett kereszténység.....	19
2.5.1. Az új Jeruzsálem.....	24
2.6. Gondviselés Középföldén.....	26
III. ARAGORN-FRODÓ-GANDALF. A HÁRMAS MESSIÁSSZEREP	29
3.1. Frodó, a pap.....	30
3.2. Gandalf, a próféta.....	31
3.3. Aragorn, a király.....	32
IV. FOLKLÓRELEMEK A GYŰRŰK URÁBAN	35
4.1. A mitológiák világa.....	35
4.2. A folklór fogalma.....	38
4.3. Folklór a Gyűrűk Ura világában, az északi mitológia.....	40
ÖSSZEFOGLALÁS	46
IRODALOMJEGYZÉK	48
REZÜMÉ	51

BEVEZETÉS

A választásomat az indokolja, hogy a Gyűrűk Ura a kedvenc fantasztikus trilógiám. Már gyerekkoromban lenyűgözött Peter Jackson filmadaptációja, számtalanszor láttam, mai napig minden éven megnézem, ha tehetem. Majd később mélyedtem el a könyvek világában is, ami csak megerősítette a Tolkien iránti rajongásomat.

Érdeklődésem egyrészt szakmai kíváncsiságból is fakadt. Érdekelt, hogy milyen folklór és teológiai alapokon nyugszik Tolkien műve, milyen üzeneteket hordoz, és hogyan építi fel a narratívát. Elvégre ez volt a célja. Hogy népének faraghasson egy mitológiát, egy néptörténetet, népmeséket, amikre büszkék lehetnek. Persze mindezeket erősen az Úrba vetett hite elvén haladva írta.

A szakdolgozat fő témája Tolkien trilógiájában rejlő teológiai és folklóri alapelvek feltárása és elemzése. Kutatásom során azonosítottam a főbb struktúrákat, üzeneteket, átvett elemeket és hasonlóságokat.

A teológiai elemek vizsgálatának legfőbb forrása a Biblia. Az egyik oka annak, hogy a Biblia a világ legkedveltebb, legolvasottabb, legtöbb nyelvre lefordított, legtöbbször megtanult, legtöbb példányban terjesztett könyve, az az elképesztő irodalmi sokfélesége. A Szentírás lapjain történeteket, költeményeket, prófétálást, példabeszédeket és sok más műfajt (irodalmi típust) találunk. Az irodalom tükrözi az embereket és nemzeteket; ábrázolja a hagyományokat, hitrendszereket és az emberi élet minden aspektusát. A költészet, próza és más irodalmi formák mindig is befolyásolták és továbbra is befolyásolják a vallást.

A kereszténység megjelenésével az irodalom világszerte, különösen Európában, olyan volt, amely az emberek szóbeli történeteit rögzítette a népi hagyományok és életmódok inspirációjából. Ezért spirituális oldaluk tükrözte a pogány hitrendszereket; ennek megfelelően a kereszténység az Isten szavát hozta modern és erős doktrínákkal, hitrendszerrel és kanonokkal, amelyeket a Biblia szemléltet. Utóbbi egy szent könyvek gyűjteménye, amely sok témát tartalmaz; azonban a próféták történetei és az „igazságos emberek” hősi meséi kapták a legnagyobb részt a bibliai elbeszélésekben.

Tárgy: A műtrilógia biblikus elemei és az újraértelmezett folklór párhuzamos kutatása

Cél: Felfedezni Tolkien műveiben megírt nyíltan népi és biblikus, teológiai elemeket, s a nem túl egyértelmű elemeket egyaránt, melyek a mű mélyén, furfangosabb szimbólumok vagy allegóriák alá vannak rejtve.

Hipotézis: Bár Tolkien váltig állította, hogy könyveiben nem akarta előtérbe helyezni hitét, az mégis akarva, vagy akaratlanul előtör. A folklór és a judeo-keresztény hit elemek archetípusainak kereszteződése elkerülhetetlen.

Módszerek: Szakirodalom gyűjtés, Tolkienről készített interviewk hallgatása, a könyv átfogó olvasása, részek összehasonlítása a folklóri elemek archetípusaival s a biblia világával.

I. A SÖTÉTSÉG, MELYBEN TOLKIEN FÉNYE SZÜLETETT

Tolkien műveinek lélekszántóan szép üzenete rejlik a fény és sötétség drámai táncában, mely a kor sötét árnyaitól táplálva, a remény és hit végső győzelmét hirdeti. Az író éppen az első világháború utáni borús években alkotta meg varázslatos világát, melyet az elveszett ártatlanság és szenvedés atmoszférája ölelt körül. Ebben a korban évszázadok óta nem látott sötétségében, sokakban felmerült a kérdés: hol van az érték, hol van a remény? Nos míg mások a reményt régen a mélybe taszították, s bár lehetne érvelni amellett, hogy nem ok híján, de Ronald annak ellenére, hogy ő ezzel a sötétséggel szemtől szemben állva nézett farkasszemet katonaként a háború alatt, nem csak, hogy megőrizte a reményt, de a gyarapította is.

Tolkien műveiben, főként a Gyűrűk Ura trilógiában, a fény és sötétség ikonikus ellentétpárja szövi át minden sorát. Az Egy Gyűrű sötét hatalma, Sauron, egyértelműen a sötétség megtestesítője, míg a szabad népek és hősök, különösen Frodó, Aragorn és Gandalf, a reményt és a fényt hozzák magukkal. A történetben többször is megrendítő erejű pillanatokban érezzük a sötétség húzóerejét, ám mindig akad valami, ami ellenáll, valaki, aki felfedezhetetlen bátorsággal szembeszáll.

A karakterek fejlődése és az általuk átélt próbák pedig tanúskodnak arról, hogy még a legmélyebb sötétségben is ott lappang a fény sugara, a remény csillaga. Frodó és Samu példája vagy Aragorn királyi elhívása mind-mind arra intenek, hogy a sötétség árnyékában is felsejlik az emberi kitartás és a jó megtestesítője.

Tolkien hitét áthatja a remény és az örökös küzdelem gondolata, mely minden más művéből is visszaköszön. Számára a sötétség sohasem lehet a végleges győztes, mindig ott lebeg a lehetőség a jobb jövőre, a fénybe törő hajnalra. Ez a gondolatmenet a valóságból átszótt lélekfonata a gyűrűk urába.

1.1. Tolkien élete

J. R. R. Tolkien születésekor az oranjei Bloemfonteinban látta meg a napvilágot, de gyermekkorra nagy részét az angliai Birmingham városában töltötte. Később Oxfordban tanult, de élete korai tragédiái gyorsan meghatározták jövőjét. Apját, Arthur Tolkien banktisztviselőt, reumás láz okozta agyvérzés vitt el korán, 1896-ban. Anyja, tiltakozva anglikán családjának, római katolikus hitre tért át. 1904-ben cukorbetegséget diagnosztizáltak nála, de még így is gondoskodott két fiúgyermekéről, akik akkoriban

betegeskedtek. Anyjuk halála, egy diabetikus kómába esés után, mélyen megrázta, és örökre befolyásolta vallásosságát. Tolkien mély tiszteletet és szeretetet érzett iránta, édesanyja, aki hősiiesen küzdött fiai és hitük érdekében. Ez az elkötelezettség a katolikus hit iránt nem csak személyes, hanem későbbi barátja, C. S. Lewis hitére is hatással volt.

Anyjuk halála után Tolkien és testvére, Hilary, gyámjukhoz, Francis Xavier Morgan atyához kerültek, akivel egy panzióban éltek. Itt ismerte meg Tolkien élete első nagy szerelmét, Edith Mary Brattet, későbbi feleségét. Gyámjuk tiltotta a kapcsolatot, mivel az elterelte volna Tolkien figyelmét az iskolai tanulmányokról, és mert Edith anglikán volt. Tolkien ragaszkodott gyámjához és betartotta a hároméves tilalmat. Később azonban azonnal felvette a kapcsolatot Edith-tel, és feleségül vette 1916-ban. Feleségének későbbi alakját, Lúthient, az ő történetüket örökítette meg írásaiban.¹

1.2. Az első világháború

Ahogy 1914 augusztusának ködbe burkolózott reggelén Nagy-Britannia elindult az első világégésbe, J.R.R. Tolkien, az alkotás művésze, mintegy szelíden hullámozó patak, választott útja mellett kitartott, miközben kortársai körülötte, hosszú botok végén lobogó tüzek alatt masíroztak előre a királyért s a hazáért s vesztek oda mind. Ők azok voltak, kik ügybuzgón mentek még. Az elkötelezettség emelkedett dallamaival járta körül az országot a dicsőség éneke, bár a halálnak szaga nemsokára mindenhol elnyomta majd az éneket. Ezalatt a fényes akadémiai ösvényeket járta Tolkien, s gyűjtötte össze lelkének darabjait, mielőtt a testét ő is. az ítélező szemek elől menekülve, Egy 1941-ben, fiának, Michaelnek írt levélben Tolkien emlékezett vissza: "Abban az időben a fiúk csatlakoztak, vagy nyíltan megvetették őket. Kellemtlen helyzet volt ez egy fiatalnak, aki túl sok képzelettel és kevés fizikai bátorsággal rendelkezett.") a mustárgáznak s a puskáknak kitéve nyilvánította volna semmisnek.²

1916-ban június 2-án Tolkien telegrammot kapott, amely a Folkestone-i állomásra rendelte Franciaországba való kiküldésére. Tolkien az indulása előtti éjszakát a Plough & Harrow Hotel egyik szobájában töltötte Edgbastonban, Birminghamben. Később így írt: "Az alsóbb rangú tisztek haltak meg, tucatszámra percről percre. Az elválás a feleségemtől... olyan volt, mintha halál volna."³

¹ <https://www.tolkiensociety.org/author/biography/> 2024.05.11.

² Humphrey Carpenter 1977: 85

³ Humphrey Carpenter 1977: 113

Szerelmének zálogaként pontokból álló kódot fejlesztett ki, mely segítségével Edith nyomon követhette mozgásait.

A zászlóalj melynek tisztje volt Tolkien, tagjait főként a bányászó, malomipari és szövő városokból szerezték, Lancashire-ből. John Garth szerint "Együttértett ezekkel a munkásosztálybeli férfiakkal", de a katonai protokoll nem engedélyezte a barátságokat a "különb rangúakkal". Ehelyett neki "irányítania, fegyelmeznie, kiképeznie, és valószínűleg cenzúráznia kellett volna a leveleiket ... Ha lehetséges, szeretetüket és hűségüket kellett volna volna inspirálnia. "

Tolkien így bánkódott későbbi levelében: „A legnem megfelelőbb feladat, amit egy ember kaphat ... más emberek irányítása. Egy millióból egy sem alkalmas rá, legkevésbé azok nem, akik keresik a lehetőséget."

Tolkien július elején érkezett a Somme-i csataterre 1916-ban. Az ellenséges vonalak mögötti tartózkodások között Bouzincourtban részt vett a Schwaben Redoubt és a Leipzig szöglet ostromában. A fronton töltött idő Edith számára rettenetes aggodalmat okozott, minden kopogást a férje halálának hírének véltek. Tolkien a tetvek által terjesztett árok-lázat kapta, amely a harctéren vált ismertté, majd Angliába szállították. Sok szeretett barátja, köztük Rob Gilson és Geoffrey Smith is életét vesztette a háborúban. ⁴

Tolkien később meghatódva vallotta, hogy a hadseregben eltöltött idő alatt mély együttérzést és megértést tanult a katonáktól, különösen a vidéki, megyei fiataloktól.

Itt tanulta meg az író az apró népek szívének erejét a sötétség óriási fogaskerekei ellen, nem hatalommal, hanem apró jócselekedetekkel. ⁵

1.3 Az író hazatérése

Tolkien Oxfordba való visszatérése professzorként nem pusztán a munkahelyi kötelezettségek visszavállalásával járt, hanem inkább egy meghitt hazatérés érzetét keltette benne. Bár bizonyos kétségei voltak az egyetemi élet idealizált elképzeléseivel kapcsolatban, mégis ő volt az a személy, aki a tudományos élet esszenciájának megtestesítője volt. Tudományos munkássága nem volt gazdag számú publikációkkal tele, azonban minőségük és hatásuk kimagasló volt, különösen a "Beowulf, a szörnyek és a kritikusok" című előadása, mely átformálta a középkori irodalomról alkotott elképzeléseket.

⁴ Humphrey Carpenter 1977: 132

⁵ Tolkien Biography, <https://tolkienlibrary.com/abouttolkien.php> (2024.05.04)

Emellett az "Angol és walesi" tanulmányában is új megközelítésből vizsgálta a "walesi" kifejezés eredetét és a fonetika szerepét.

Családi élete egyszerű, mégis boldog volt. Rendszeresen meglepte gyermekeit saját kezűleg írott karácsonyi levelekkel és illusztrációkkal, melyek a gyerekek ünnepi hangulatát gazdagították. Az esti mesék által átítatott pillanatok emlékei tovább éltek a család mindennapjaiban. Gyermekei közül John papnövendék lett, míg Michael és Christopher katona volt, majd a béke éveiben tanárként és egyetemi előadóként találtak foglalkozást. Priscilla pedig szociális munkásként szolgált. A család csendes életet élt Észak-Oxfordban, majd később a külváros, Headington nyugalmában.⁶

Tolkien társadalmi élete azonban messze túlnőtt a mindennapi rutinon. Az "Inklings" nevű baráti kör tagjaként rendszeresen találkozott más prominens írókkal, köztük C. S. Lewis-szel, akinek megtérésében, majd vallásos utazásában is kiemelt szerepet vállalt. Közös munkájuk, az egymásnak olvasott írások nem csupán szakmai inspirációt adtak, hanem mély barátságokat is szőttek ezekben az alkalmakban.⁷

⁶ Humphrey Carpenter 1977: 38

⁷ Tolkien Biography <https://tolkienlibrary.com/abouttolkien.php> (2024.05.04)

II. TOLKIEN KAPCSOLATA A KERESZTÉNY ISTENNEL, ENNEK KIVETÜLÉSE A MŰBEN

Tolkien alkotásai mély bölcsességgel és kreativitással ötvözik a fantázia és a valóság elemeit, létrehozva ezzel egy új világot, amely telve van varázslattal és misztikummal. Ebben az általa teremtett közegben a különböző részek összefonódnak, átjárják egymást, mint a színek a szivárványon. Az egyik ilyen összefonódási pontot képezi a Szilmarilok, mely Tolkien világának lényeges építőköve. Ez a regény nem csupán egy újabb történet a Tolkieni univerzumban, hanem egyfajta gyökerekhez vezető út, melynek révén bepillantást nyerhetünk abba a gazdag kultúrába és mitológiába, melynek alapjaira az egész világ épül.

Tolkien munkásságában a nyugati mitológia és epika mellett a katolikus vallás mély és meghatározó nyomokat hagyott. Ezt maga Tolkien is elismeri, mikor azt mondja, hogy a Gyűrűk Ura "alapvetően vallásos és katolikus mű", melynek vallási szálai kezdetben talán öntudatlanul (kezdetben sokszor tagadta is, később meglágyult szíve azon gondolathoz, hogy művét keresztény szimbolizmusnak tartják), de később már tudatosan fonódnak bele a történetbe és a szimbolizmusba. Ez a vallási mélység, ez a hit áthatja minden lapját, és átjárja minden karaktert és eseményt, mélyebb értelmet adva nekik és az egész világnak.⁸

A Gyűrűk Ura mágikus világa egy olyan tapasztalatot nyújt, mely nem csupán a szórakozásra, de a megfontolásra is ösztönöz. Azon túl, hogy lenyűgözi és elvarázsolja az olvasót, megmutatja azt a mélységet és komplexitást, mely a valóságot és az emberi élet misztériumát jellemzi. Tolkien világában a fantázia és a valóság találkozik, a mitológia és a vallás egyesül, és ezáltal egy olyan művészi alkotás születik, mely örökké megmarad az irodalmi örökségünk részeként.

Valójában Tolkien személyes levelei egyértelmű bizonyítékot szolgáltatnak arról, hogy milyen módon jelenik meg a bibliai képi világ munkáiban.

2.1 Tolkien levelei

J.R.R. Tolkien a modern irodalom legkiemelkedőbb alakja, C.S. Lewis mellett. Személyisége igaz lenyomatává vált műveiben, hűen a népi, vidéki átlagos, dolgos, keresztény ember mintáján. Szerette a mezőket, a réteket, a dombokat, a hegyeket, a frisset, az üdét, az életet. Szerette a pipáját, a jó lakomát, szerette a békét, s a kényelmes, kandalló

⁸ Smith 2006: 73-100

fűtötte házat. Szerette az Istent, s szerette a családját. Ebből a szeretetképből állt a fénye, amivel a sötétség ellen küzdött tollán át is, mikor a világát teremtette vele.⁹

„Tolkien nagy örömmel fogadott egy hosszú levelet Murraytól, és bocsánatot kért, ha laza szavai arra ösztönözték Murr ayt, hogy munkába vegye kritikáját. Habár az öröm kifejezései kellemesek voltak, Tolkien különösen Murray észrevételeinek örült, amelyek élesebbnek bizonyultak, mint bárki másé, még saját munkájáról is új dolgokat árultak el számára. Murray erősen érezte, hogy A Gyűrűk Ura megmutatja az Isteni kegyelem rendjével való kompatibilitást, amivel kapcsolatban Tolkien azt mondta, hogy pontosan tudja, mit jelent ez.”

„A Gyűrűk Ura természetesen alapvetően vallásos és katolikus mű; kezdetben öntudatlanul, később már tudatosan a javítás során. Ezért nem tettem bele, vagy vágtam ki gyakorlatilag minden utalást a 'vallásra', a kultuszokra vagy gyakorlatokra az elképzelt világban. A vallási elem beolvad a történetbe és a szimbolikába.”¹⁰

„Peter Hastings, az Oxfordi Newman Könyvesbolt menedzsere lelkesen beszélt A Gyűrűk Ura iránt, ugyanakkor arról érdeklődött, hogy Tolkien esetleg nem ment-e túl a metafizikai kérdések terén. Példaként több dolgot is felhozott: először is, Szilszakáll kijelentését, hogy a Sötét Úr teremtette a trollokat és az orkokat. Hastings szerint a gonoszság nem képes semmit létrehozni, és azt állította, hogy még ha képes lenne is, teremtményei nem rendelkezhetnének jó irányba mutató hajlammal, még ha csak nagyon kicsi is lenne; eközben hivatkozott arra, hogy az egyik troll, William, a Hobbitban, valóban sajnálatot érez Bilbo iránt.”

Ugyanazon levélben beszélnek Tom Bombadilról, a könyv egyik mellékszereplőjéről, ki ugyan szerény külsővel és különös személyiséggel rendelkezik, míg a saját tisztásán tartózkodik, óriási, felfoghatatlan hatalommal bír.

„Emellett idézte Goldberry leírását Bombadilról: „He is.” vagyis „az, aki van” Hastings szerint ez erős utalás, hogy Bombadil Istennek egy megjelenése lenne.”¹¹

Az 1953-ban Robert Murray atyának írt levél és Tolkien kijelentése, miszerint a Gyűrűk Ura „alapvetően vallásos és katolikus mű”, olyan kapukat nyitnak, melyeken átlépve mélyebbre hatolhatunk J.R.R. Tolkien műveinek rejtett világába. Az első pillantásra talán elmaradó vallási motívumok és nyelvezet azonban csupán a történetek felszínét érinti, ahonnan még egy réteggel lejjebb, a műnek vallásos jellegéhez vezető utat találhatunk. A

⁹ Humphrey Carpenter 1977: 133-145

¹⁰ Tolkien 1981: 142

¹¹ Tolkien 1981: 153

keresztény elemek nem feltétlenül széles körben nyilvánulnak meg, de mélyebb síkokon rejlenek. Ezek az értékek, mint a keresztény szeretet, áldozatkészség és remény, finoman fonódnak a történetek szövetébe, megkérdőjelezve és inspirálva az olvasókat egyaránt.

Tolkien 1958-as leveléből kiderül, hogy személyes tapasztalatai és hitének mély gyökerei szorosan összefonódnak műveivel. A szerző életének egyedi vonásai, például gyermekkori emlékei és keresztény neveltetése, mind hozzájárulnak ahhoz a különleges vallásos atmoszférához, amely a történeteit áthatja.¹²

A keresztény elemek felfedezése és megértése nem csupán az olvasás folyamatában rejlik, hanem egyfajta lélekutazásban is, ahol az író és az olvasó közötti rejtett kapcsolat felfedezésére vállalkozunk. Az olvasók útja a történetek mélyére vezet, ahol a karakterek sorsa és az ábrázolt világban rejlő üzenetek éles fényben tündökölnek, s megelevenedik a szerző hitének szellemisége. Pár évvel később interjú kereteiben

Egy 1958-as BBC news interjúban Tolkien elmondja, hogy az „esszenciális” szóválasztása a hittel kapcsolatban kifejezi, hogy számára a kereszténység nem csupán felületi díszítés, hanem az alkotások lényegi része. A Hobbit és a Gyűrűk Ura nem csupán történetek; inkább mélyebb szinteken hordoznak magukban hitbeli értékeket és tanításokat.¹³

A régebbi tanulmányozói, kutatói a műveknek másképp álltak hozzá a vizsgálathoz. Felvetették, hogy a történetekben szereplő időpontok és események talán valahogyan szimbolizálják a keresztény ünnepeket. Túl sekélyes megközelítésnek ezek szerintem. A valódi keresztény elemeket nem a naptári adatokban kell keresni, hanem inkább a karakterek cselekedeteiben és az ábrázolt világ alapértékeiben. Tolkien főhősei, mint Bilbo és Frodo, a mások iránti odaadásban és az önmaguk megtagadásában mutatkozó mély motivációban hordozzák a keresztény üzeneteket. A lelki harcok és az önfeláldozások tükrözik az író vallási meggyőződését, és rávilágítanak arra, hogy az emberi karakterformálás és az örök értékek összhangban vannak.

Az isteni gondviselés fogalmának áttekintése, ahogyan azt John Piper is megfogalmazza, tovább mélyíti a Középfölde vallási dimenzióit. Az isteni jelenlét és gondoskodás jelenléte érzékelhető a történetek szövetében, amelyek nem csupán képzelt világok, hanem az emberi tapasztalatok tükré is. A keresztény elemek felfedezése így

¹² Tolkien 1981: 118

¹³ <https://www.bbc.co.uk/archive/release--jrr-tolkien/znd36v4> 2023.11.21.

nemcsak olvasás, hanem spirituális utazás is, amelyben az olvasók részesei lehetnek a szerző vallási ihletének és üzenetének.¹⁴

2.2 Szimbolizmus Középfölde világában, a Gyűrűk Urán kívül

A Szilmarilok, mint a Gyűrűk ura előzménykönyve, Középfölde mélyebb rétegeit tárták fel előttünk, olyan perspektívából, melyben az idők hajnala felcsillan. Ha a Gyűrűk ura trilógia tele van szakrális elemekkel, a Silmarillion valóságos teremtési mitológiává, Genezissé emelkedik, ahol megvilágosodik a világ eredete és az isteni teremtésnek az a szent zsongása, mely minden létezőt átölel.¹⁵

Az alapokat, melyekre a Középfölde legmélyebb zugaiban élénk tárul a Szilmarilok, a Bibliából és a keresztény hagyományokból merített hatások formálták. Melkor és Eru Ilúvatar között zajló konfliktus összecseng a Sátán és Isten közötti küzdelemmel, mely az emberi tudatban oly régóta él. Eru, a mindenható teremtő, kit az Ardában (Menyországban) Illuvatarnak neveznek, teremtette az Ainukat (főangyalokat), hogy dicsőítsék őt. Melkor, az Ainuk között, a legnagyobb tudást és hatalmat kapva, maga volt a tudás és a sötétség veszélyes keveréke.

Melkor, aki közülük kiemelkedett a tudás és hatalom terén, aktívan részt vett az Ainuk Muzsikájában. De ellentétben társaival, ő gyakran kóborolt egyedül a Külső Sötétségben, mivel türelmetlen volt az üresség miatt, keresve valamit, ami kielégíti vágyait. Magányában azonban sötét és büszke gondolatok gyötörték.¹⁶ Amikor megpróbálta ezeket a gondolatokat belefoglalni a Nagy Muzsikába, ellentmondást szült, és „Diszharmoníát” teremtett, mely torz lényeket hozott létre, melyeket emberi értelem alig képes megérteni (egy ilyen lényel találkozik a gyűrű szövetsége Mória kapuinál, majd később ezek a lények figyelik Gandalf és Balrog küzdelmét a bányák legmélyén). Eru végre félbeszakította a Muzsikát, és szavai révén megszégyenítette Melkort testvérei előtt, egy emlék, mely sosem hagyta el őt. Később száműzte őt a halandók világába, ahol a sötétség birodalma, a gőg alapján épülő birodalma, Istennel szemben harcolva, lassan formálódott.¹⁷

A Szilmarilon az Elfek teremtését és bukását is megidézi, mely hasonlóságot mutat a Genesis történetével, mely az emberiség születését és bukását festi le. Tolkien műveiben

¹⁴ <https://www.desiringgod.org/articles/the-lord-of-the-rings> 2024.02.12.

¹⁵ Juričková 2015: 18

¹⁶ Tolkien 1977: 3

¹⁷ Tolkien 1977: 12.

gyakran feltűnik a későbbi keresztény történelem árnyalata is, az Újszövetség és Jézus Krisztus eljövételének allegóriájával. A Silmarillionban találunk egy változatot Finrodól, aki elmélkedik Eru Ilúvatar végső megtestesülésének szükségességéről az emberek megmentése érdekében, s arról, hogy ez egy próféciával van összekötve, ami azt sugallja, hogy az ötödik korban ez meg is fog történni.¹⁸

A keresztény teológia és történelem mély nyomaival találkozunk Tolkien műveiben, melyek gazdagítják és formálják a Szilmarilon egyedi világát. Az ember bukásának fogalma egyértelműen keresztény hatást mutat, amely megjelenik az Ainulindalëban, az Alqualondë-i testvérgyilkosságban, vagy akár Szméagol tetteiben, amikor egyetlen gyűrűért megöli legjobb barátját és unokatestvérét, Déagolt.¹⁹

Númenor, más néven más néven Elenna-nórë tragédiája, egy nagyszerű példa ismét olyan szimbolizmusra, amely mögött nincs ott a szánt szándék, mégis egyértelmű összecsengés látszik meg eközött a történet között és az ószövetségi Szodoma és Gomora között. melyet Eru haragja sújtott, szimbolikusan párhuzamba állítható Szodoma és Gomora pusztulásával, éppúgy, mint Sauron bukása, amikor majdnem elveszíti életét és véglegesen megfosztják alakváltó képességétől. Ezek az események összefonódnak a Szilmarilon sűrű és mély világában, ahol az emberi sors és az isteni akarat örök küzdelme kibontakozik, szövődvé az elfeledett múlt és a megannyi sorsfordító esemény között.²⁰

2.3 A gyűrűk urán belüli szimbolizmus, allegóriák világa

A Gyűrűk ura többnyire az emberi fajra fókuszál. A filozófiája a műnek megint csak megegyezik az a kereszténységével. Az emberek a fizikai küzdelmük mellett a spirituálisra is fókuszál. Az emberek gyöngesége az, amely megengedi a gonoszság fennmaradását, a csábítás ellen gyöngék, a kísértésbe bele esnek hamar. De az emberek kettősségét megmutatja Aragorn, aki bár Isildur örököse, teljes ellentétje. Ki ellent tudott állni a gyűrű kísértésének.

Aragornnak két alkalma volt arra, hogy birtokolja a gyűrűt. Először a Pajkospóniba., *De sajnos, Csavardi Samu, az egyetlen válaszom erre ez. Ha megöltem volna az igazi*

¹⁸ Tolkien 1977: 56

¹⁹ Biblia: 1Mózes 4:1-8

²⁰ Tolkien 1977: 27

Vándort, téged is megölhetnélek. Sőt már eddig is megölhettelek volna, és nem tárgyalnék veled. Ha pedig a Gyűrűre fájna a fogam, igenis elvehetném tőletek, ebben a pillanatban!

Fömlött, s alakja mintha hirtelen megnőtt volna. Szemeiben éles és parancsoló fény ragyogott.

*Hátravetette köpenyét, s megmarkolta oldalára csatolt kardot, melyet addig nem vettek észre. Sam kinyitott szájjal bámult rá néma csodálkozással.*²¹

Másodszor Elrond tanácskozásán. Frodó felajánlotta neki a gyűrűt miután Gandalf elmagyarázta, hogy Isildur birtokolta a gyűrűt, és Aragorn Isildur örököse volt. Frodo azt mondta: „*Ez tehát tiéd*”, de Aragorn visszautasította.²²

Különböző elemzők, köztük sok keresztény, széles spektrumban értelmezik Tolkien műveit, különösen a Gyűrűk Urát. Számos aspektusra rámutatnak, melyek keresztény motívumokra emlékeztetnek: a varázslók Krisztus és az angyalok jelképeinek megjelenése, a feltámadás és a megváltás motívumai, valamint a fény és a remény ábrázolása. Ugyanakkor vitákra adnak okot a kereszténység látható jelenléte és rejtélyes hiánya a regényben, valamint a gonosz természete, ami mély filozófiai vitákat vált ki a kereszténység kontextusában. Ezek a megfontolások hosszan tartó tanulmányi vitákat generáltak Tolkien álláspontjáról, hogy mennyire tekinthető a Gyűrűk Ura keresztény műnek.²³

2.4. Allegória vagy sem

A Bibliának bár több értelmezés és interpretáció létezik lényegére és kontextusára, a főbb lényegével többségiben egyetért a keresztény világ nagyrésze. Gazdagsága, tudása és bölcsessége melyet magában rejt tagadhatatlan s tudatosan vagy tudat nélkül, de majdnem mindenki merít belőle műveiben. A biblia a világ legolvasottabb könyve.²⁴ Minden láthatóra és láthatatlanra ráhatással bír s így bár a Gyűrűk ura első sorban egy fantasztikus regény, mégis biblikus is.

Catherine Madsen szerint a Gyűrűk Ura közel hozta őt a hithez, bár nem feltétlenül a keresztény hithez. Tolkien állítása szerint a mítosz és a tündérmese, mint minden művészet, tartalmazza az erkölcsi és vallási igazságokat, de nem feltétlenül explicit módon.

²¹ Tolkien 1954, 265. oldal

²² Tolkien: 1954: 373. oldal

²³ Speed 2004: 79-87

²⁴ <https://apeejay.news/which-are-the-10-most-read-books-in-the-world/> 2024.03.14.

Madsen szerint Tolkien nem szándékozta keresztény érvekkel vagy terjesztéssel ellátni művét, inkább "keresztény varázslatot" alkalmazott, mely inkább egyfajta vallási légkört teremt, semmint dogmákat. A Középfölde "egy istenhívő világ a 'természetes teológián' alapul", melyben az elfek vágya a tenger felé egyfajta vallási érzést jelent, amely összhangban van a világi kozmológiával. Madsen szerint egy vallás nélküli vallásos világ kétértelmű, és bármely győzelem a gonosz felett csökkenti a jót, így a világ elkerülhetetlenül elhalványul. Ezért, amit A Gyűrűk Ura kínál, az nem egy természetfeletti remény, hanem a figyelem visszanyerése a jelenre, az érzékek újraélesztése. Ez a könyv legmeggyőzőbb és egyben legkevésbé keresztény megnyilvánulása, amely bárki számára elérhető, függetlenül a hitüktől.²⁵

Tolkien azt állította a Gyűrűk Ura második kiadásának előszavában, hogy:

„Nem allegorikus és nem is aktuális ... Mélységes ellenszenvvel vagyok az allegória minden megnyilvánulása iránt, és mindig is az voltam, mióta eléggé megöregedtem és elég megfásult lettem ahhoz, hogy észrevegyem jelenlétét. Sokkal inkább kedvelem a történelmet, legyen az igaz vagy hamis, változatos alkalmazhatóságával az olvasók gondolataira és tapasztalataira épít. Azt gondolom, hogy sokan összekeverik az "alkalmazhatóságot" az "allegóriával"; az egyik az olvasó szabadságában lakozik, a másik pedig az író szándékos uralmában²⁶

Ellenére ennek, Shippey szerint Tolkien időnként allegóriákat alkotott. Shippey megjegyzi, hogy Tolkien szándékosan közel került "keresztény utalásokhoz", kijelentve, hogy a Gyűrű megsemmisítését és Sauron bukását március 25-ére tette, a hagyományos angolszász időpontnak, Krisztus keresztre feszítésének és az evangéliumhirdetésnek, valamint a Teremtés utolsó napjának. További kommentátorok is felfedeztek keresztény témákat, mint például Krisztus-féle karaktereket, a feltámadást, a reményt és a megváltó szenvedést.²⁷

Paul Kocher, a "Master of Middle-earth" című művében rámutat arra, hogy Tolkien, miután korábban keresztény alapokon nyugvó világokat alkotott, felszabadította magát attól a szűkségtől, hogy ezeket a keresztény kontextuson belül kezelje. Kocher szerint ez kínos lenne alkalmazni olyan szereplőkre, mint a tündék, a fák, a törpök és más karakterek. Ugyanakkor megjegyzi, hogy Elrondnak célt tulajdonít Tolkien az eseményekben, ideértve a Szabad Népek tanácsához való hívást is. Elrond olyan kifejezéseket használ, mint "cél",

²⁵ Mythlore 1988: 53

²⁶ Tolkien 1954: Előszó

²⁷ Tom Shippey 1982: 321

"hívott", "rendelt" és "hisz", ami utal egyfajta "élő akarat" létezésére. Hasonlóképpen, Kocher megemlíti, hogy Gandalf határozottan közli Denethorral a harmadik könyvben, a kétségbeesett Gondor kezdeti vezetőjével, hogy az öngyilkosság tilos, ami egy azonos morális felsőbbrendűségre, természetfeletti morális kódra utal.²⁸

„Neked, Gondor Helytartója, nincs jogod elrendelni a halálod pillanatát,” felelte Gandalf.

„Csak a pogány királyok cselekedtek így, a Sötétség Hatalma alatt, büszkeségükből és kétségbeesésükből ölték meg magukat, rokonaikat kivégezve, hogy könnyítsenek a saját halálukon.”

Úgy vélem, hogy ez egy klasszikus példa arra, amikor a katolicizmusa az írónak nyíltan megmutatkozik. Az egyházban az öngyilkosságot halálos bűnnek tekintik, mivel az egyház által elismert egyetlen király Krisztus. És Krisztus (Isten) ezáltal csak és kizárólagosan egyedül jogosult az élet és a halál eldöntésére - ez nem valami, amiben az emberiségnek van beleszólása.

2.5. Az elrejtett kereszténység

Fleming Rutledge episkopális lelkész és teológus, "A Battle for Middle Earth: Tolkiens Divine Design in The Lord of the Rings" című könyvében kiemeli Tolkien művének kettős jellegét: egyfelől izgalmas felületi narratívaként, másfelől mély teológiai narratívával is rendelkezik. Rutledge idézi Tolkien szavait, miszerint "Keresztény vagyok (ami az én történeteimből levezethető)". Szerinte Tolkien ritkán hagyja, hogy a beavatkozásra utaló jelek felszínre kerüljenek, de az "elrejtett alstruktúra" kumulatív hatása erőteljesen érinti az olvasót. Az is fontos megjegyzése Rutledge-nek, hogy bár Tolkien alapvetően vallásosnak nevezte A Gyűrűk Urát, Középfölde "furcsa módon nem vallásos világ". Szerinte ez szándékos volt, mivel Tolkien el akarta kerülni a panteizmus és a természetimádás bármilyen utalását.²⁹ Ralph C. Wood, a teológia és irodalom szakértője, a "A Gospel According to Tolkien" című könyvében azt állítja, hogy "a keresztényeket arra hívják fel, hogy legyenek Ilúvatar királyának és királyságának hobbitalanságában szolgálók." Wood szerint Frodo és Samu Eru szolgálatában az elsők, mert hajlandóak utolsók és legkevesebbek lenni azok között, akik 'a világ fogaskerekeit hajtják'.³⁰ Pat Pinsent, a "J. R.

²⁸ Kocher 1972: 48

²⁹ Rutledge 2004: 14-31

³⁰ Wood 2003: 54

R. Tolkien Companion" című könyvében azt állítja, hogy "a saját hűsége a katolicizmushoz valójában visszatükröződik az írásaiban, annyira, hogy a hit volt az irodalmi törekvéseinek hajtóereje."³¹

Tolkien mély vallási meggyőződése nem csupán az életében gyökerezett, hanem szövegeiben is tükröződött. A Gyűrűk Ura az ő legismertebb és legsikeresebb könyvsorozata, világszerte tág körben elfogadásra talált, ami ékes bizonyítéka annak, hogy mennyire befogadóan reagáltak művére. Tolkien számos vallási, bibliai és katolikus szimbólumot hozott létre írásaiban, melyek nagy részét saját vallási meggyőződéséből merítette. Hite az élete fontos részét képezte, és még házassága előtt, amikor anglikán feleségét, Edith Bret-tel kötött szövetséget, arra kérte, hogy mondjon le az anglikán egyház tagságáról, hogy együtt lehessenek. Házasságuk ezután egy már-már tökéletes perspektívát ad a külső szemlélőnek az ideális keresztény családi életről. Ez a perspektíva is nagyban hozzájárulhatott írásaihoz.

Azok, akik közel kerültek Tolkienhez, tanúskodnak arról, hogy minden találkozásuk valamilyen vallási vagy keresztény témát vetett fel. Clyde S. Kilby, aki 1966-ban időt töltött Tolkiennel, elmondta, hogy nem volt olyan alkalom, amikor a beszélgetés ne fordult volna könnyedén vallási, vagy inkább keresztény témára.³²

Tolkien vallási meggyőződése érthető módon hatással volt műveire is. Fontos azonban megjegyezni, hogy ő maga nem alkalmazta az allegóriát történeteiben állítása szerint, sőt, kifejezetten ellenzi annak használatát. Tolkien szerint az allegória korlátozza az olvasó szabadságát, és inkább a történelem változatos alkalmazhatóságát részesítette előnyben az olvasók gondolataira és tapasztalataira. Az író szándékosan kerülte az allegorikus magyarázatokat, és elutasította azokat, akik megpróbálták a művéből kikövetkeztetni, milyen ember is ő valójában.

Tolkien éppen azért veti meg az allegóriát, mert azt érzi, hogy az csak egyetlen, konkrét politikai vagy erkölcsi értelmezést kínál. Egy másik levélben, ezúttal Stanley Unwinnek, egy brit kiadónak így ír:

„Az allegória és a történet találkoznak, valahol az Igazságban. Tehát az egyetlen teljesen következetes allegória egy valós élet; és az egyetlen teljesen érthető történet egy allegória. És azt tapasztaljuk, még az emberi 'irodalomban' is, hogy minél jobb és következetesebb egy allegória, annál könnyebben olvasható 'csak egy történetként'; és minél

³¹ Pinsent 2014: 27

³² Kilby 1976: 78

jobb és sűrűbben szövött egy történet, annál könnyebben találhatják azok, akik úgy akarják, az allegóriát benne."³³

A levelei alapján, és a könyv előszójában olvasható monológ alapján úgy vélem kijelenthető, hogy Tolkien úgy gondolta, hogy bármely író munkájában bizonyos mértékű allegória előbukkan, még ha tudatalattiján keresztül. Úgy véli, hogy a szándékos allegória az irodalomban csak egy kudarc, míg a tudatalatti allegória egyszerűen az író természetes tudatalattijának és kreativitásának eredménye. Tolkien azt akarta, hogy az olvasók szélesebb emberi élmények témáival azonosulhassanak, mint specifikus tanulságokkal.

Bár a Gyűrűk Ura nem tartalmaz explicit vallási vagy keresztény utalásokat, a fő történetészál is a keresztény erkölcsökre, értékekre és utalásokra épül, a katolikus és szentírási témákra. Tolkien képes volt vallási erkölcsi értékeket közvetíteni írásaiban, anélkül, hogy elidegenítette volna a huszadik századi olvasókat a „Isten” szó használatával vagy trilógiáját egyértelműen vallási munkává tenné.

A szimbólumok sokszor a kereszténységgel kapcsolatos témát vetnek fel. Az egyik ilyen megfogó téma a tűz. A Bibliában a tűz elsősorban Isten jelenlétét képviseli, például az Éxodus 3:2–3-ban, ahol Mózes Istenre talál egy lángoló csipkebokor formájában. Gandalf a trilógiában a tüzet használja, különösen Narya, a Nagy Hármak harmadik gyűrűje révén, amit a tűz gyűrűjének neveznek. Mivel Gandalf, aki Krisztus prófétai alakja (egy a háromból, mely megtalálható a Gyűrűk urában, a próféta, a szenvedő (a pap) s a király, (Frodó, Aragorn, Gandalf), mindig jóra használja a tüzet, például a Társaság megmentésekor a vadonban és a Moria sötétségében. Gandalf tüze hasonlóan szolgál, mint az Éxodusban az Úr felhőoszlopa, amely vezeti és védi az embereket.

A tűznek romboló és tisztító tulajdonságai is vannak, mint az Éxodus 19:18–25 és a

1
Korinthusiakhoz 3:11–15 részletei bemutatják. A katolikus teológia hangsúlyozza a tűz tisztító hatását a bűntől mentes paradicsom eléréséhez. Gandalf találkozása a Balroggal a Khazad-dûm hídján tisztító tűszertartásnak tekinthető.

„Az egész Sinai hegy pedig füstölög vala, mivelhogy leszállott arra az Úr tűzben és felmegy vala annak füstje, mint a kemenczének füstje; és az egész hegy nagyon reng vala. És a kürt szava mindinkább erősödik vala; Mózes beszél vala és az Isten felel vala néki hangosan. Leszálla tehát az Úr a Sinai hegyre, a hegy tetejére, és felhívá az Úr Mózeszt a

³³ Tolkien 1981: 242

hegy tetejére, Mózes pedig felméne. És monda az Úr Mózesnek: Menj alá, intsd meg a népet, hogy ne törjön előre az Urat látni, mert közülök sokan elhullanak. És a papok is, a kik az Úr eleibe járulnak, szenteljék meg magokat, hogy reájok ne rontson az Úr. Mózes pedig monda az Úrnak: Nem jöhet fel a nép a Sinai hegyre, mert te *magad* intettél minket, mondván: Vess határt a hegy körül, és szenteld meg azt. De az Úr monda néki: Eredj, menj alá, és jőjj fel te és Áron is veled; de a papok és a nép ne törjenek előre, hogy feljőjjenek az Úrhoz; hogy reájok ne rontson. Aláméne azért Mózes a néphez, és megmondá nekik.³⁴

¹Mert más alapot senki sem vethet a meglevőn kívül, amely a Jézus Krisztus. ¹²Azt pedig, hogy ki mit épít erre az alapra: aranyat, ezüstöt, drágakövet, fát, szénát, szalmát; ¹³az a nap fogja világossá tenni, mivel tűzben jelenik meg, és akkor mindenkinek a munkája nyilvánvalóvá lesz; és hogy kinek mit ér a munkája, azt a tűz fogja kipróbálni. ¹⁴Ha valakinek a munkája, amelyet ráépített, megmarad, jutalmat fog kapni; ¹⁵de ha valakinek a munkája megég, kárt vall. Ő maga megmenekül ugyan, de úgy, mint aki tűzön ment át³⁵

Ezek a szimbólumok a gazdag és mély réteget hozzák felszínre a trilógiában, amelyek segítenek a történet mélységének és jelentésének felfedezésében.

Egy átalakulásnak lehetünk szemtanúi, egy metamorfózisnak, rögtön a Balroggal való küzdelem után. Gandalf a Titkos Tűz táplálója. A titkos tűz nem más, mint Eru lángja, az isteni tűz. A Balrog a fekete tűz hordozója, Morgoth, a sötétség urának tüze égeti sötét lelkét. Tehát összecsapásuk nem más, mint a fény tüzének összecsapása a sötétség tüzével. Khazad dum Balrogja és Gandalf rettenetes küzdelme a lángok harcában. A démoni lényvel való hosszú küzdelmét követően lehajította ellenfelét, és az porrá zúzta magát a hegyoldalon, ahová esett.

Gandalf ezután három nap és három éjjel átjárta a halál völgyének árnyékát. De végül visszatért, visszaküldte őt Eru. Visszatérve Gandalf titulusa, felelőssége és valamilyen szinten személye is megváltozott, miután átment a tűz tisztító folyamatán. A gonosz legyőzött, és Gandalf a harmadnapra szimbolikusan feltámadt, ahogyan Jézus Krisztus történetében is láthatjuk.³⁶

Gandalf személye önmagában is egy különlegesség, mely sok vonást hordoz magában a Krisztusi értékek közül. Gandalf, eredeti nevét Olórin, egy biblikus lény, egyfajta angyali jelleget öltött magára, akit az isteni erők a Valar, és Eru, a Mindenható, küldött Középföldre. A Tolkieni világban ő nem csupán egy karakter, hanem egy összetett

³⁴ Biblia: Exódus: 19:18-25

³⁵ Biblia: 1Korintusiak 3:11-15

³⁶ Tolkien 1954: 321

lény, akinek szerepe mélyebb rétegeket ölel fel, és magában hordozza a vallási és mitikus elemek gazdagságát. Azért lett kiválasztva, hogy vezető legyen az emberek és más teremtmények számára a sötétség elleni küzdelemben. Ez a küldetés párhuzamba állítható az angyali küldetésekkel a Bibliában, ahol Isten angyalai különleges feladatokat kapnak az emberek életének irányításában és védelmében.

Nienna volt az a Valar, akitől a türelmet és az együttérzést, s legfőbbképp az alázatot tanulta. Ezen jelzők tették őt alkalmasabbra egy oly feladatra, mint a sötét úr Sauron ellen való küzdelem. Bár az elején félt, mégsem a bátorságáért választották ki.³⁷

Gandalf angyali erejét arra használja, hogy segítsen és védelmezze a jó szándékú lényeket e világban. Varázslatai, bölcsessége és vezetői képességei mind az isteni kegyelem és hatalom jelei. Ezek teszik lehetővé számára, hogy harcoljon Sauron hatalma ellen, miközben segíti az embereket és más teremtményeket az igazság és a jó útján.

Az isteni küldetésért való áldozatvállalás egy másik fontos vonás Gandalf jellemében. Hasonlóan az angyali lényekhez, akik gyakran áldozatot hoznak az emberekért, vagy a Krisztusi Keresztút, ami a végső és legnagyobb áldozatvállalás a létben. Gandalf is kész feláldozni önmagát barátaiért és a küldetésért. Azonban az áldozatvállalások közül a műben nem is Gandalfé a legnagyobb, hanem egy sokkal apróbb teremtésé.

Sauron Egy gyűrűje, amelyet a Végzet Hegyének lángjaiban kovácsoltak, egy másik példa arra, hogyan az tűz mind romboló, mind a tisztítás szempontjából alapvető fontosságú. Hiszem bár Középfölde szenvedéseinek legfőbb okozója volt a gyűrű, melyet Mordor tüzéből kovácsoltak, de a gyűrűt teremtő tűz ugyanaz, amely megsemmisítette azt végül.

A fehér város, Minath Tirith a két különböző világ között az egyik kulcsfontosságú átfedés. A bibliai leírások által megírt Mennyország és pokol, és J.R.R. Tolkien világa által megteremtett Mordor és Gondor több átfedést is mutathat. Az Újszövetség utolsó könyvében, a Jelenések könyvében leírt Új Jeruzsálem és a "Minas Tirith" közötti párhuzam figyelemre méltó. Mindkettő a fény városának képét festi elénk, olyan helyeket, ahol az isteni jelenlét fényessége uralkodik. Az Új Jeruzsálem leírása a Jelenések könyvében, és Tolkien Minas Tirithjének bemutatása közötti hasonlóságok mélyebb megértésre ösztönöznek.

A bibliai város megjelenése szinte transzcendens, a földi és az isteni közötti határok elmosódnak benne. Az Új Jeruzsálem megvilágítása az Isteni jelenlét által nem csak a

³⁷ Tolkien: 1977: 32-81

várost, hanem az egész teret átjárja. Hasonlóképpen, Minas Tirith hajnali fényében is érezzük az isteni jelenlét sugárzását, ami átítatja és megvilágítja a várost.³⁸

Az irodalom és vallás kapcsolódása itt egyértelművé válik. Mindkettő ugyanarról a mély emberi vágyról szól, hogy valamilyen transzcendens valóságban részesüljön, amely megvilágítja és szentesíti az életet. Minas Tirith fenségét azonban visszahelyezi az író földi keretek közé amint megismerkedünk Denethorral, Gondor helytartójával, ki a sötétség elleni reménytelennek tűnő küzdelmében az örület hatalmába esett. Szauron megrontotta elméjét, s ez a városon is levetül. *„A fehér fa többé nem virágzik”*.³⁹

A város hanyatlik, hisz a romlás szélén áll. Várja az igaz királyának visszatérését, hogy új pompára s ékre kelhessen az ország. Ez a király Aragorn, a vándor. Isildur utolsó örököse.

Ezen állapotában a város csakugyan inkább emlékeztet minket a Jelenlegi, földi Jeruzsálemre, mintsem a mennyei királyságra, mit Jézus Krisztus ígért.

*„Új eget és új földet láttam. Az első ég és az első föld ugyanis elmúltak, és tenger sincs többé. Akkor láttam, hogy a szent város, az új Jeruzsálem alászállt az égből, az Istentől. Olyan volt, mint a vőlegényének fölékesített menyasszony. Akkor hallottam, hogy a trón felől megszólal egy hangos szózat, ezt mondva: „Íme, Isten hajléka az emberek között! Velük fog lakni és ők az ő népe lesznek, és maga az Isten lesz velük. Letöröl szemükről minden könnyet. Nem lesz többé halál, sem gyász, sem jajgatás, sem fáradtság, mert az első elmúltak.” Akkor a trónon ülő megszólalt: „Íme, újjáteremtek mindent!” Majd hozzám fordult. „Írd fel: ezek a szavak hitelesek és igazak.” Aztán folytatta: „Megtörténtek. Én vagyok az alfa és az ómega, a kezdet és a vég. A szomjazónak ingyen adok az élet forrásának a vizéből. Ez lesz a győztes öröksége: az Istene leszek, és ő az én fiam lesz. A gyávák, hitetlenek, gonoszok, gyilkosok, kicsapongók, csalók, bálványimádók és hazugok mind a lánggal égő kénköves tóba kerülnek. Ez lesz a második halál.”*⁴⁰

2.5.1. Az új Jeruzsálem

Akkor odajött hozzám a hét angyal közül az egyik, az, akinél az utolsó hét csapással teli hét csésze volt, és megszólított: „Gyere, megmutatom neked a menyasszonyt, a Bárány hitvesét!” És lélekben elvitt egy nagy magas hegyre, s ott megmutatta nekem a mennyből,

³⁸ Juričková 2016: 32

³⁹ Tolkien 1955: 1105

⁴⁰ Biblia: Jelenések könyve 21:1-5

az Istentől alászállt szent várost, Jeruzsálemet. Isten dicsőségét sugározta. Ragyogott, mint a drágakő, mint a kristálytisza jáspis. Széles, magas fala volt, rajta tizenkét kapu. A kapuk fölött tizenkét angyal. Nevek voltak rájuk írva, mégpedig Izrael fiai tizenkét törzsének a nevei. Keleten három kapu, északon három kapu, délen három kapu és nyugaton három kapu. A város falának tizenkét alapköve volt, rajtuk a Bárány tizenkét apostolának tizenkét neve. Annál, aki beszélt velem, arany mérőnád volt, hogy megmérje a várost, kapuit és falát. A város négyszögben épült, a hossza annyi volt, mint a szélessége. Megmérte a várost e náddal: tizenkétezer stádium. Hossza, szélessége és magassága ugyanannyi volt. Megmérte a falat: száznegyvennégy könyök emberi mérték szerint, ami egyenlő az angyal mértékével is. Falai jáspiskőből épültek, a város pedig kristályhoz hasonló színaranyból. A város falainak alapjait mindenféle drágakő díszítette. Az első alapkö jáspis, a második zafír, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd, az ötödik szardonix, a hatodik karneol, a hetedik topáz, a nyolcadik berill, a kilencedik topáz, a tizedik krizopráz, a tizenegyedik jácint, a tizenkettedik ametiszt. A tizenkét kapu tizenkét gyöngy: mindegyik kapu egy-egy gyöngy. A város utcái tükörfényes színaranyból voltak. De templomot nem láttam benne, mert a Mindenható, az Úr, az Isten és a Bárány a temploma. A városnak nincs szüksége sem Napra, sem Holdra, hogy világítsanak, mert az Isten dicsősége ragyogja be, világossága pedig a Bárány. ²⁴Fényében járnak a nemzetek, és a föld királyai elhozzák bele dicsőségüket. ²⁵Kapuit nem zárják be soha, hisz ott nincs éjszaka. ²⁶A népek odahordják kincseiket és értékeiket. ²⁷Nem jut oda be tisztátalan, sem gonosztevő, sem hazug, csak azok, akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe.”⁴¹

Minas Tirithen belül egy további szimbólum jelenik meg, amely a kereszténységre utal: a Palantír. A Palantírok az Ószövetségben használt Urim és Thummim kőkhöz hasonlóak, amelyeket a főpap viselt, amikor konzultált az Istennel. Az Urim és Thummim kőketáblák a hosszú köpenyen egyik zsebében található volt, és a 12 drágakő között található volt. A kőek fényesen világítottak, amikor Isten válaszolt az összetett ügyekre.⁴² Egy másik hasonlóság a Krisztus ügynöksége és szolgálata. Aragornnak, Gondor királyának, jogosan van joga használni a Palantírt, mivel ő a jogos örökös és a nép választott vezére. Aragorn használja a Palantírt, hogy azonosítsa magát és felhívja a Gyűrűk testvériségét a város védelmére. Ebben az értelemben Aragorn a jó pásztor szerepét tölti be, aki felismeri a veszélyt, és intézkedik a népe védelmére. Az Ószövetségben Isten az örökös

⁴¹ Biblia: Jelenések könyve 21:9-36

⁴² <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-kereszttyen-bibliai-lexikon-C97B2/uCA7CB/urim-es-tummim-CA7EC/> 2024.04.01. ⁴³ Tolkien 1981: 104

pásztor szimbóluma, amikor a zsidó nép vezetőit pásztoroknak és juhoknak írja le. Az Újszövetségben Jézus Krisztus az örökös pásztor szerepét tölti be, aki megváltja és védelmezi a népét.⁴³

2.6. Gondviselés Középföldén

A Gyűrűk Ura utolsó oldalán Gandalf utolsó szavain keresztül Tolkien utal arra, mi volt az összes úgynevezett szerencsés esemény háttérében. Néhány évvel Bilbo visszatérése után egy este Gandalf és Balin váratlan látogatást tesznek. Mikor megtudja, hogy a Tóvárosban eljött a jólét, és az emberek olyan dalt írnak, hogy a folyók arannyal futnak, Bilbo megjegyzi, hogy az ősi jóslatok igaznak bizonyulnak.

„Biztosan nem kételkedsz a jóslatokban, mert te is hozzájárultál azok megvalósításához?” kérdezi Gandalf. Majd hozzáteszi: *„Tényleg azt hiszed, hogy az összes kalandod és menekülésed csupán a véletlen műve volt, csak a te hasznodra?”*⁴³ Gandalf kérdésében megtaláljuk azt az első olyan közvetlen javaslatot, amit Tolkien ad arra vonatkozóan, hogy sokkal több áll a háttérben, mint egyszerű szerencse vagy véletlen Középfölde kulisszái mögött. Hogy van egy hatalom Középföldén, mely az isteni gondviselésért felelős. Hatalom a Gyűrű-készítőjén túl, sokkal hatalmasabb, tisztább, átfogóbb, végtelen.

A Gyűrű Szövetsége második fejezetében Tolkien mélyebben felfedi Bilbo kalandjainak titkait, különös tekintettel a gyűrű megtalálására. Ahogy Gandalf hosszan meséli el Bilbo útját, eljutnak az eseményekhez, amikor Bilbo véletlenül megérinti a gyűrűt a sötétben s ezután elveszi magának. Ebben a pillanatban Tolkien még már érzékelteti azt, amit korábban csak sejtetett, amikor Gandalf elmondja Frodónak, hogy a gyűrű megtalálása nem csupán a véletlen műve volt, hanem több erő is befolyásolta.⁴⁴

Középfölde, éppen úgy, mint a mi világunk, gyakran rejti el a gondviselés működését, mely csak utólag válik nyilvánvalóvá. Szavak által, melyek pillanatnyilag megfosztják a titok fátylát, Gandalf arra a következtetésre jut, hogy Bilbo találkozása a gyűrűvel nem csupán véletlen esemény volt, hanem valami magasabb hatalom által irányított. Itt Gandalf aktív személyként említi azt a felsőbb erőt, mely az események mögött állt, anélkül, hogy konkrétan megnevezné. Ez a hivatkozás az isteni gondviselés

⁴³ Tolkien: 1937: 281

⁴⁴ Tolkien 1937: 56

működésére emlékeztet, hasonlóan ahhoz, ahogy az ember azt mondhatja: „Isten akarata” vagy „Több, mint egyszerűen véletlen.” Kilenc fejezettel később, Völgyzugoly tanácsán, Elrond hasonló szavakat használ, hogy utaljon a gondviselés kezére. Elkezd a jelenlévőket megkérdezni: *„Mit tegyünk a gyűrűvel, a gyűrűk legkisebbikével, ezzel a Szauron szerint csekélységgel?”*⁴⁵ Majd egy utalásban a Középföldén működő jóságos hatalomra rámutatva elmagyarázza: *„Az a cél, amelyért ide hívtattok. Hívtattok, mondom, hisz nem én hívtalak benneteket hozzám, idegenek a távoli földről”*⁴⁶. Itt ismét olyan szavakat látunk, melyek a sorsról, az Isteni gondviselésről beszélnek. Eru akaratáról.

Ahogy a saját világunkban, úgy Középföldén is az isteni gondviselés általában oly módon működik, hogy rejtett háttéri erőként hat, melyek közvetlenül nem mindig érzékelhetők. Ezért előfordul, hogy néhány karakter sorsát a véletlen, és nem a gondviselés számlájára írják. Elrond, a Tanács tagjaihoz szólva, így fogalmaz: *”Itt vagytok hát, és ezen a ponton véletlenül találkoztatok, úgy tűnik. De ne így gondoljátok. Inkább higgyétek, hogy rendeltetészerűen kerültetek ide, hogy mi, akik itt ülünk, és senki más, tanácsot keressünk a világ fenyegetéseire.”*

Tolkien lényegi mondanivalója az, hogy míg a gondviselés tevékenysége mögött szándék és cél rejlik, egyes események csupán a véletlennek látszhatnak. Olyanok, mint a fény, mely egy láthatatlan lámpából árad.⁴⁷

J.R.R. Tolkien, 1973-ban, 81 évesen hunyt el, két évvel a halála előtt levelet kapott egy rajongótól, aki azt jegyezte meg: *”Egy olyan világot teremtett, ahol valamiféle hit mindenhol jelen van, mint egy láthatatlan lámpából áradó fény.”*⁴⁸ Tolkien válaszában megjegyezte, hogy ha szentség lakik az író művében, az nem tőle, hanem az Úr által származik. Azok, akik megtapasztalták ezt a fényt, mely áthatja Tolkien alkotásait, együtt ünneplik az író életét és művészetét.

Ahogy saját világunkban, úgy Középföldén is az isteni gondviselés általában rejtett módon működik, mely gyakran nem közvetlenül észlelhető. Emiatt néhány karakter számára nem látszik, hogy az események mögött gondviselés áll, hanem csak véletlennek tűnik. Bár az isteni gondviselés szándéka és célja meghatározó, egyesek számára csak a véletlen látszatát kelti. Egy láthatatlan lámpa fénye közt.

⁴⁵ Tolkien 1954: 366

⁴⁶ Tolkien 1954: 366

⁴⁷ Madsen 1988: 43

⁴⁸ Madsen 1988: 44

Kérdéses, hogy kereszténynek kell-e lenni ahhoz, hogy valaki élvezhesse Tolkien műveit? Az egyértelmű válasz, hogy nem, ahogy azt a Tolkien rajongóinak sokasága is bizonyítja, akik között sokan nem osztják az író hitét. Ugyanakkor, ahogyan Joseph Pearce rámutat, azoknak, akik mélyen belemerülnek Tolkien műveinek tanulmányozásába, nem szabad figyelmen kívül hagyniuk az író filozófiai és teológiai hiteit, melyek központi szerepet játszanak Középfölde és annak történeteinek megértésében.⁴⁹

⁴⁹ Pierce-Pierce 1998: 76

III. ARAGORN-FRODÓ-GANDALF. A HÁRMAS MESSIÁSSZEREPE

Az ószövetség során a papok, próféták és királyok gyakran fontos szereplőként jelennek meg a történetekben. A papok, mint Melkizedek, közbenjárnak a nép nevében Isten előtt áldozatokkal és szolgálattal, a próféták, mint Ezékiel és Zakariás, Isten nevében szólnak. A királyok, mint Salamon király és Dávid király, vezetik a népet békében, háborúban és kultúrában, irányítva a nép irányultságát Isten felé. "Egy odaadó király gyakran odaadó nemzetet inspirál" - ahogyan mondják. És úgy egy Istentelen király gyakran Istentelen nemzetet inspirál.⁵⁰

"Jézus beteljesítette Izrael messiási reményét a pap, próféta és király háromszoros hivatalában" - a katolikus egyház katekizmusa⁵¹

Ez a kapcsolat Jézus és a háromszoros hivatal között elég egyértelműen megnyilvánul a Krisztus névben is, amely a héber fordításból, a "Messiás" jelentéséből származik, ami "felkentetett" jelent.⁵²

Izraelben az olajjal való felkenés papokra, királyokra és néha prófétákra is kiterjedt, hogy Istennek szenteljék őket, és megbízzák őket, ezt a három hivatalt az Ő céljaira. Továbbá az evangéliumok bizonyítékai Krisztus életére nézve is az ő szerepeit tekintve papként, prófétaként és királyként. Jézus áldozat volt a bűnök megfizetéséért, ami a pap szerepének beteljesítése. Jézus megjósolta a tanítványok üldözését, saját keresztre feszítését és a királyság (az egyház) növekedését, a mennyek országának eljövetelét, s saját második eljövetelét is, kielégítve a próféta szerepét, és végül Jézust töviskoszorúval koronázták meg a zsidók királyának gúnyolására, de feltámadt uralkodóként a halál és a világ felett.

Tolkien jó barátja, C.S. Lewis hasonlóképpen alkalmazta a triplex munus (avagy: a hármass feladat) fogalmát A Narnia Krónikáiban, ahol Aslan megtestesíti mindhárom helyesen az allegória sorrendjén. Érdeemes megjegyezni ismételten, hogy bár Lewis kedvelte az allegóriát, Tolkien utálta azt. Aslan az áldozat, betölti a pap szerepét, ismeri az összes eljövendő eseményt, és ismeri saját sorsát, így betölti a próféta szerepét is. És ő nagy harcos, parancsnok és sok lény és nép királya, így tölti be a király szerepét.⁵³

„Ez a hármass feladat (triplex munus) és a belőle fakadó hatalom a cselekvés szintjén fejezi ki a lelkipásztori szolgálatot (munus pastorale), amit minden püspök megkap a

⁵⁰ Biblia Példabeszédek: 20:28

⁵¹ <https://archiv.katolikus.hu/kek/tartalom.html> 2024.03.11.

⁵² <https://lexikon.katolikus.hu/M/Messi%C3%A1s.html> 2023.12.12.

⁵³ Vlastuin- Muynck 2023:

1-8 ⁵⁴ Pál 1979. IV. 8.

*püspökszentelésben. Maga a krisztusi szeretet, melyben a szentelés részesít, konkretizálódik a minden nemzetek reményét képező evangélium hirdetésében (vö. Lk 4,16–19), a szentségek kiszolgáltatásában és a szent nép örök élet felé vezetésében. Egymással szorosan összefüggő feladatokról van szó, amelyek kölcsönösen magyarázzák, föltételezik és megvilágosítják egymást.*⁵⁴

Tolkien azonban az allegóriák helyett szimbolizmust használt, a vallást nem tette bele a világába, azonban megtöltötte mágiával, hogy az a vallás edényeként szolgáljon. Sokszor használt az író „harmadik félként” szolgáló eszközöket, melyekkel belecsepegtette szimbolizmusát műveibe.

Forrest W. Schultz cikkében, melynek címe "Keresztény tipológiák a Gyűrűk Ura világában", a valós világ és a Gyűrűk Ura fantáziavilága közötti hasonlatot vizsgálja a keresztény világnézet szerint. Schultz szerint nem csak egy Krisztus-szerepű karakter van, hanem három: Aragorn,

Gandalf és Frodó. Összekapcsolja a három karaktert Krisztus három hivatásával: a Király, a Próféta és a Pap. Aragorn Jézusra, a Királyra utal; Gandalf Jézusra, a Próféta és tanítóra; Frodó pedig Jézusra, a szenvedő szolgára és bűnbánóra, vagy a papra. Így a három karakter együtt valósítja meg Krisztus szolgálatának hasonlatát a Középföldén.⁵⁴

3.1. Frodó, a pap

Frodó, a hobbit, az egyik vezér protagonistája a műnek, ki a papot reprezentálja a hármasságból, hiszen a története teljességgel az önfeláldozás köré épül. Elhagyja a történetnek az elején a kényelmet és a biztonságot, melyet Zsáklak és a Megye nyújtanak, hogy belevesse magát egy hosszú utazásba, ahol félelem és veszély, lelki és fizikai sérelmek leselkednek reá, hogy véghez vihesse küldetését, hogy elpusztítsa az Egy Gyűrűt.

A király visszatér egyik részében Frodó ki is mondja.

„Így kell lennie, Samu, amikor a dolgok veszélyben vannak, valakinek fel kell adnia azokat, el kell veszítenie azokat, hogy mások megőrizhessék sajátjukat.”⁵⁵

Ezek azok a szavak, amelyeket az mond, aki feláldozza magát valamiért.

Krisztust gyakran írják le egyszerre az oroszlánnak és a báránynak. A bárányt gyakran áldozták az ószövetségben. Frodo volt Krisztus bárány természetének része, mert a

⁵⁴ <https://chalcedon.edu/resources/articles/christian-typologies-in-the-lord-of-the-rings> 2024.05.01.

⁵⁵ Tolkien 1955: 956

hobbitok általában békés, csendes, gyengéd lények, de még fontosabb, mert Frodo vállalta és elviselte a Társaság legnagyobb áldozatát. Önként vállalta a gyűrű terhet, ami a világ terhe, a bűn terhe, Krisztus terhet jelképezi. Mint a Gyűrűk Ura három Krisztus alakja közül mindegyik, Frodo Krisztusszerű halált és feltámadást élt meg két alkalommal is. Először Shelob fészkeiben, ahol méreggel megbénították, altatták el, és óriási pókhálóba burkolva betemették, utánozva Jézus temetési leplét. És másodszer, amikor belépett a A végzet hegyének belsejébe, a föld alá, ezen pokoli helyre, ami lényegében a pokol ábrázolása, hogy megsemmisítse a gyűrűt, és ezt követően diadalmasan kerüljön elő. A keresztény hit fontos része, amint az Apostoli Hitvallásban is említik, Krisztus alászállása a pokolba. Ez a keresztre feszítés után történik. Krisztus magára vette a világ bűneit, éppúgy, ahogyan Frodo magára vette a gyűrű terhet egész Középföldéért.

Mindkettejük győztesként emelkednek ki, Krisztus a halálból, s a pokolból, Frodo pedig Mordorból. Frodo és Krisztus is mindketten ezután egy csekély időt még eltölt a megmentett világukban békében. Bár Krisztus negyven napot, Frodo pár évet, de mindkettőjüknek végül el kellett hagynia a halandó világot. Krisztus az angyalok énekén át felmagslott a mennyekbe, míg Frodo elhajózott a tündékkal a Halhatatlan földekre. Egyikük sem hal meg többé egy második alkalommal, átlépnek helyette egy másik, halhatatlan, láthatatlan világba.

Frodo nem egy dicsőséges vezér, csak egy hobbit, ki nem fizikai ereje, vagy hatalma által válik hőssé. Ezen attribútumában hasonlóságot mutat Krisztus személyében. A zsidó nép mai napig várja a megváltót, kit úgy képzelnek el, mint egy nagy és hatalmas hadúr, aki majd háborúk által, politikai befolyással és hatalom útján menti meg őket. Jézus helyette, ki az igaz megváltó, valami egészen más. Pont így Frodo is egy hobbit volt. A legkisebb természetben minden létező értelmes faj közül Középföldén, nem egy hatalmas erejű tünde nagyúr, vagy király az emberek vérvonalai közül. Mindkettőjüknél jelen volt ez a hihetetlen mértékű alázatosság, helyette, s a keresztény szeretetről való tanúskodás (egyik legjobb példa erre a Szméagollal szemben tanúsított irgalma).

3.2. Gandalf, a próféta

Gandalf, ki sok néven ismert a próféta szerepét ölti magára. Ez a szerep főként a tudásé, Gandalf pedig hihetetlen mértékű tudást és próféta karakterisztikákat demonstrál végig a Gyűrűk ura könyvtrilógián, mint például Középfölde legősibb történeteinek tudása, annak

legmélyebb, legmitikusabb elemeit, és van rá érzéke, hogy megérezze a jövő történéseit és a lehetőségeit. Nem szó szerint látja a jövőt, de megérzi, ha közeleg valami.

Gandalf és Jézus közös pontja, hogy mindketten tesznek csodát. Jézus természetén át, mint megtestesült Isten, és Gandalf a varázslat útján. Gandalf, akár Krisztus, felsőbb erők által, a Valar által lett leküldve a halandók világába. A Valarok a legmagasabb rangú lények Eru után Tolkien világában. A Maiart okkal küldték el, céllal, ez a cél pedig az volt, hogy segítse a küzdelmet a gonosz erői ellen. Az Atyának talán hasonló gondolatai voltak a Fiú küldetésével kapcsolatban. Mithrandir halála és feltámadása a legegységesebb hasonlóság, hisz meghal a Balroggal való küzdelme után a föld mélyén, s visszaküldetett három nap után Fehér Gandalfként. Érdekesség, hogy Gandalf a démonnal való találkozás pillanatában úgy mutatkozik be, mint a Titkos Tűz szolgája. A Titkos Tűz, vagy a Szent Tűz egy ősi utalás a Szentlélekre.

„-Nem tudsz átjönni-mondta. Az orkok kővé meredtek, halálos csönd volt. – Én a Titkos Tűz szolgája vagyok, én őrzöm Anor lángját. Nem tudsz átjönni. A Fekete Tűz nem segít neked, Udún lángja. Takarodj vissza a Homályba! Át úgyse tudsz jönni.⁵⁶

A halál-feltámadás természete a Helm-szurdoki csatánál is jelen van, ahol Gandalf elhagyja a társaságot, hogy segítséget keressen. Azt mondta Jöttére öt nap múltán számítsanak, pont ahogy Jézus előre megjósolta tanítványainak példabeszédek sorozatával, hogy fel fog támadni a halála utáni harmadik napon. Aragorn eközben demonstrálta hitét a mágusban, amikor meggyőzte Théoden királyt, hogy lovagoljanak ki az ellenséggel megütközni, tudva, hogy Gandalf visszatér a segítséggel, ahogy megígérte az ötödik nap pirkadatán.

3.3. Aragorn, a király

Ő a királyi aspektusa Krisztusnak. Aragorn transzformációja egy szimpla vándorból Gondor királyává párhuzamot von Jézus felemelkedéséhez, aki a Messiásunk és királyunk egy apró városból felcseperedve, amit Názáretnek hívtak. Aragorn vérvonala Iszildúrhoz kulcsfontosságú része a történetnek, pont ahogy Jézus vérvonala is fontos Dávid királyhoz.

„Aragorn hátravetette a köpenyét s az Andúril fényes pengéje minha láng lenne, csapott fel, ahogy kicsusszant hüvelyéből. – Elendil! – kiáltotta Aragorn. – Én Arathorn fia, Aragorn vagyok, s nevem Elessar, a Tündekő, a Dúnadan, a gondori Elendil fia Isildur

⁵⁶ Tolkien 1954: 494

*utóda! S Ez itt a Kard, Ami Kettétört, de megint ép. Segítesz, vagy utamba állsz? Döntsd el hamar!*⁵⁷

Továbbá Aragorn egyenes vonalon leszármazottja Númenor népének, akiknek leszármazottai népesítették be a környező vidékeket. A númenoriaiakat úgy írta Tolkien körül, hogy hosszú életük volt, és rendelkeztek mágikus erővel. Ez Jézus különleges kapcsolatára mutat rá az

Ótestamentum prófétáival, kik közül sokan több száz évig is éltek (Mint például Noé, aki 950 évig élt).⁵⁸

A szerénység egy kulcserény melyen osztozik Krisztus és Aragorn királyi szerepükben. Bár a könyvben nem szerepel a jelenet, az egyik legszebb rész a Peter Jackson Gyűrűk ura A Király visszatér film végén, amikor Aragorn, újonnan koronázott király, meghajol a legapróbb teremtések előtt, a négy hobbit előtt, és azt mondja: „barátaim, ti senki előtt nem térdeltek”⁵⁹. Ez persze párhuzamot von Krisztussal, amikor megmosta tanítványainak lábát, ámbar ő a Messiás.

A hatalmi erők megvetették mindkettőjüket. Gondor helytartója, Denethor megvetette Aragorn, nem akarta átadni a trónust egy jött-mentnek északról. A Farizeusok áskálódtak, és tervet szőttek Jézus ellen, mert a hatalmukat fenyegette szerintük.

Aragorn halál-feltámadás élménye akkor történik, amikor erősen szimbolikus erejű módon bemelegszik a Holtak Birodalmába. Erős utalás Krisztus alászállása a pokolra a megfeszítés után. Míg a Vándor a Holtak Birodalmában vérvonala által megmutatja a halál feletti uralmát, a régmúlt harcosok szellemei felett. Ez a jelenet kiválóan alkalmas hasonlat

Krisztus pokolraszállása és Krisztus diadalával a halál felett, amikor saját sírbarlangjából sétál ki.

Ahogy Frodó a bárány aspektusa Jézusnak, úgy Aragorn az oroszlán. Egy félelmet nem ismerő képzett harcos, aki királlyá lesz, hogy elvezesse népét egy végső ütközetre Szauroonnal szemben, ami tükrözi Jézus végső ütközetét az Antikrisztussal a Jelenések könyve végén, ahol a seregét vezeti a sötétség erői ellen.

Ez a Triún allegória Krisztus személyén felül azonnal felveti a Szentháromság gondolatát is. Mindhárom tagja a szövetségnek szükséges volt, hogy legyőzzék a Sötét Nagyurat.

⁵⁷ Tolkien 1954: 627

⁵⁸ Biblia: Genézis 9 28-29

⁵⁹ Peter Jackson 2002: Gyűrűk Ura: A Király Visszatér

Az előzőleg említett párhuzamok, amelyek összekötik a Gandalf-Frodo-Aragorn triót Krisztus háromszoros tisztségével, szívmengetően ábrázolják, hogy mindegyikükben valamilyen mértékben megnyilvánul Krisztus jelképe. Ám van egy esemény, mely még most is élénken tükrözi ezt a gondolatot. Az Aragorn királlyá koronázásának pillanata. Aragorn átadja a koronát Faramirnak, és elmagyarázza, hogy a Gyűrű-hordozó Frodónak kell elhoznia a koronát neki, és Gandalfnak kell fejére helyeznie; és így is történik.

Ez a jelenet gyönyörűen és megrázóan szemlélteti mindazokat az alapvető igazságokat, hogy az Út a Korona felé mindig a Kereszten keresztül vezet, és hogy mind a Kereszt, mind a Korona csak Isten bölcsessége és tervének megfelelően érhető el. Sem Frodo, sem Aragorn nem lehetett volna az, ami lett volna, ha nem vezetni őket Gandalf. Ezért kitért Aragorn mellett, hogy a koronát Gandalf helyezze a fejére.

IV. FOLKLÓRELEMEK A GYŰRŰK URÁBAN

J.R.R. Tolkien szépirodalmi életművének egyik legnagyobb részét teszi ki az emberiség fantasztikus ősidőjével foglalkozó kötetek. És ezen életmű, mint ilyen, számos folklór műfaj kategóriába tartozó jelenséget, utalást vagy ahhoz hasonló koncepcióval is találkozhatunk. Érdeemes megjegyezni, hogy Teológiailag csak a felszín alatt, a szimbólumok világában foglalkozhatunk, a folklór azonban átjárja a művet. A Gyűrűk Ura maga a népi mitológia az angol nép számára.

4.1. A mitológiák világa

A mitológia olyan hajdani tájakon áramlott, amelyekben a káprázat és az élet maga még összefonódott, ahol az éjszakák mesékkel voltak átszőve, és a csillagok magukban hordozták az ősök meséit. A mitológia ősi és egyúttal rendkívül eleven formája az alkotó fantáziának. Az ókori világokban, évezredekkel ezelőtt, a mitológia a kulturális és spirituális gondolkodás fő csatornája volt, az emberi lét értelmezésének uralkodó módja. A mitológia az ösztönös kreatív megnyilvánulások, a primitív vallás és a környező világ misztikus értelmezéseinek szintéziséből született, ahol még nem volt különbség a művészi és a szent között.

A mitológia, lényegében, a vallás és a költészet ősfoma, az ősi kultúrák gyökere és színtere. Az idők folyamán a vallási rendszerek és a költői műfajok fejlődésével és differenciálódásával a mitológia is egyfajta metamorfózison ment keresztül. Például az ókori mitológia történeteiről szóló archaikus mítoszoktól az egyszerűbb mesékig és a mélyebb vallási mitológiáig terjedt az út. A mitológia kettős természetű, képeket és történeteket egyaránt magába foglal. Alapvetően a világ modellezése szimbolikus formában, az emberi kultúra ősnyomának elbeszélése. Mind a képek, mind az elbeszélések sajátos jegyei tükrözik a mitológiának, mint gondolkodás formájának jellegzetességeit. A természet személyesítése, a természeti és kulturális elemek metaforikus összekapcsolása, valamint az egész világ értelmezése az élettelen és élő közötti határok elmosódásával mind a mitológia jellemző jegyei. A primitív gondolkodás diffúz jellege az objektumok és szubjektumok homályában, a részek és az egész, az ok és a következmény közötti homályosságban ölt testet. A mitológia nem az ok-okozati logika, hanem az erők és az entitások hierarchiájának világában mozog. Ennek mélyén rejtőzik az emberiség ősi bölcsessége, az alkotó fantázia varázslatos tája, ahol a világok még összefonódnak, és az élet maga az istenek meséjévé változik. Az ősi mitológia egyúttal az emberi kultúra gyökere és forrása, ahol a lélek misztériumai és a természet titkai

egymásba fonódnak. A mitológiai történetek az idők hajnalán születtek, az ösztönös alkotás és a primitív vallás ölelésében, ahol még nem volt különbség a szent és a profán között.

A mitológia képzeteket és történeteket ölel fel, ahol a világ szimbolikus leírása, az élet kezdetének és alakulásának elbeszélése kerül előtérbe. A mitológia nem a logikai következetesség és az ok-okozati összefüggések világában él, hanem az archetipikus képek birodalmában. A mitológiai gondolkodás nem csupán az elme, hanem az érzelem és az intuíció birodalma is. Képekben és a történetekben rejlik, ahol a világ titkai és misztériumai bontakoznak ki. A mitológiai logika maga a szimbolizmus és az érzelmi gazdagság, ahol az ember és a természet egyesül, és az élet misztikus ereje megjelenik. Az ősi dualitások világát tükrözi, ahol az élet és a halál, a fény és a sötétség, az öröm és a szomorúság örök összecsapása látható. Általában az ellentéteket illuzórikus módon oldja fel, ahol a hősök és az istenek közvetítőként szolgálnak az emberi és a transzcendens világ között. Bár a mitológia ősi formái az idők hajnalán születtek, mégis a környező világ megismerésének egyik legősibb módja maradt. Ez az emberi kultúra alapköve, ahol az emberi lélek és a természet misztériumai egyesülnek.⁶⁰

Az ausztrál Aranda nép kultúrájának elemzése során kiderül, hogy a mítoszok és a rituálék szoros összefüggésben állnak egymással. A mítoszokat nemcsak narratív struktúraként kell megközelíteni, hanem egyfajta rituális kísérettel, amelyben tánc és ének jelentik a központi elemeket. Ezek a rituális megnyilvánulások nem csupán kiegészítik a mítoszokat, hanem szerves részét képezik annak a szimbolikus nyelvnek, amelyen keresztül az ősi folklór tartalma kifejeződik.⁶¹

Az Észak-Ausztrália murinbata törzsének mítoszai és rituáléi példáján keresztül láthatjuk, hogy mind a mítoszok, mind a rituálék ugyanazt a szimbolikus kifejezőeszközt használják, és ebben az értelemben szorosan összekapcsolódnak egymással. A kutatások rávilágítottak arra, hogy a mítoszoknak és rituáléknak lehetnek egymáshoz tartozó megfelelőik, de ez nem feltétlenül szükséges ahhoz, hogy megértsük az ősi folklór jelentését. Az idézett megjegyzések arra utalnak, hogy a mítoszok, legyenek rituális kísérettel vagy anélkül, kulcsfontosságúak az ősi folklór tartalmának megértéséhez. Az ausztrál és melanéz kultúrák elemzése rámutat arra, hogy bár nincsenek mindenhol egyértelmű mitikus történetek, mégis a mitológiai képzetek áthatják és szervezik a folklór különböző megjelenési formáit. Az emberi képzelet és a folklór költői nyelve szorosan kapcsolódik a

⁶⁰ Bledar-Luther 2019: 1-7

⁶¹ Hahn 1980: 22-29

mitológiai szemantikához, és az ősi mitikus képek átalakulnak művészi metaforákká. A mitológiai és mesei szemantika összefonódása az archaikus társadalmakban arra utal, hogy a mesei szövegek és a mitológia között genetikus kapcsolat van. A mítoszoknak és a meséknek számos közös motívuma és szimbolikus eleme van, és ezek az elemek átívelnek különböző kulturális kontextusokon és műfajokon át. A mesei fantasztikum kialakulása során a mitológiai szemantika és képzetek meghatározzák a mesei narratíva formáját és tartalmát. A mítoszokban gyökerező szimbolikus elemek és motívumok átjárják a mesék világát, és meghatározzák a mesék szerkezetét és jelentéstartalmát. A mitológiai és mesés szemantika összefonódása alapvető fontosságú a mesei fantasztikum kialakulásában és működésében.⁶²

A mesék világában az elbeszélés középpontjában gyakran olyan hétköznapi tárgyak és célok állnak, amelyek inkább az egyén vagy közösség boldogulását szolgálják, nem pedig a természet vagy a kultúra elemei. Például az ételek, asszonyok, vagy más csodás tárgyak, amelyeket a hős vagy önmaga, vagy közössége számára kíván megszerezni. Ezzel szemben a mitológiai hősök gyakran az ősi természeti elemek őrzőitől, mint például az anyókától, békától vagy kígyótól lopnak el természeti elemeket, és ezzel teremtik meg azokat az új kozmikus elemeket, mint például az élet vizét. A varázsmesék hősei azonban gyakran a saját boldogságukért vagy közösségük érdekében cselekszenek, és ezzel olyan tárgyakat szereznek meg, amelyek már léteznek, de mások birtokában vannak. Ez a megközelítés a demitologizáció jele lehet, mivel a hősök már nem isteni vagy félistenek, hanem inkább hétköznapi emberek, akik társadalmilag kismiszettek vagy üldözöttek lehetnek.⁶³

A mesei hős általában nem rendelkezik a mitikus hősök természetes mágikus erőivel, hanem ezeket a képességeket beavatással, sámán próbákkal vagy szellemi támogatással szerezheti meg. Ebben a folyamatban a csodálatos erők valamilyen módon elszakadnak a hőstől, és jelentős mértékben helyette működnek. Az archaikus mítoszok és mesék közötti átmenet során a társadalmi és kozmikus elemek keverednek. Míg a mítoszokban a kozmikus témák dominálnak, addig a mesékben inkább a családi és társadalmi konfliktusok kerülnek előtérbe. A mesék gyakran a házasság és a családi viszonyok köré épülnek, és a hős általában valamilyen házasságkötéssel vagy társadalmi előrelépéssel éri el célját. Ezeket az elemzéseket a mesékben és mitológiákban előforduló motívumok és szimbólumok tovább erősítik. Például a Hamupipőke cipellője vagy a menyasszonyok elrejtése a süteményben

⁶² Hahn 1980: 165-168

⁶³ <https://www.scribd.com/doc/259949570/A-Mitosz-Es-a-Folklor-Torteneti-Poetikaja> 2024.02.21.

társadalmi és kulturális szokásokra utal, és mélyebb, ősi rituális és mitológiai szemantikát hordoz magában. Végül, az archaikus eposzokban az ember és a természet, valamint az emberi törzsek közötti harcot ábrázolják, ahol az ellenség gyakran mitikus erőkkkel azonosított. Ezek az ősi epikus történetek az ember és a kozmosz eredetét és harcát ábrázolják, miközben megőrzik az ősi folklór emlékeit és hagyományait.⁶⁴

4.2. A folklór fogalma

A folklór szó mindannyiunk számára ismerős lehet, de érdemes mélyebben megvizsgálni annak jelentőségét és kettős értelmét. William John Thoms 1846-ban alkotta meg a kifejezést, egyfajta utalásként a népszerű antikvitásokra és a *Volkskunde* német megfelelőjére, amely a nép tanulmányozására vonatkozik egy közös kultúrával és származással rendelkező népcsoport esetében. Ahogy a néprajzot a falusi élet és az orális hagyomány fogalmazza meg, úgy tűnik, hogy ezek a tradicionális értékek és történetek maradnak meg azokban a zárt közösségekben, amelyek a modern fejlesztések határain kívül helyezkednek el.⁶⁶

A folklór tehát nem csupán egy tudományág, hanem egyfajta művészi kifejeződés színtere is. A néprajzi kutatások nem csak az orális hagyományokat és történeteket örökítik tovább, hanem azokat az értékeket és képeket is, amelyek az adott közösség identitását formálják. Ahogy Kirshenblatt-Gimblett is megfogalmazza, a néprajz valójában egy adott kulturális termelés módjának a tanulmányozása, amely inkább az orális hagyományra összpontosít, mintsem a hallgatott fogadtatásra. Az orális előadás ereje az elmondott szó tekintélyén és költészeti vonzerején alapul. A hagyományos társadalmakban az ilyen történetek és énekek szájról fülre továbbítása hozzájárul a közösség identitásának és összetartásának megőrzéséhez. Az íratlan formák és az írottak összeolvadása pedig különböző kultúrákban hoz létre egyfajta univerzális költészetet és zenei kifejeződést.

Az angol néprajzkutatás példája azt mutatja, hogy ez a terület gyakran ragaszkodik az elmaradás tanának doktrínájához, amely szerint az ősi kulturális elemek megmaradnak a modern társadalmakban, hozzájárulva azok primitív atavizmusának érzéséhez és jelenlétéhez. Ennek eredményeképpen a néprajz olyan művészeti folyamat, amely nemcsak az egyes közösségek identitását örökíti tovább, hanem segít rekonstruálni az emberi

⁶⁴ <https://www.scribd.com/doc/259949570/A-Mitosz-Es-a-Folklor-Torteneti-Poetikaja>

2024.02.21. ⁶⁶ <https://blogs.loc.gov/folklife/2014/08/he-coined-the-word-folk-lore/> 2024.02.26.

civilizáció prehisztórikus időszakait is. A néprajz tehát nem csupán egy tudományág, hanem egyfajta művészi kifejeződés területe is, ahol az emberi kultúra és identitás a történeteken, dalokon és hiedelmeken keresztül jelenik meg. Ez az összekapcsolódás a múlt és a jelen között hozzájárul a különböző kultúrák megértéséhez és összetartásához, ezáltal gazdagítva az emberiség közös örökségét.

A néprajz és a filológia közötti kapcsolat évszázadok óta meghatározó volt a tudományos gondolkodásban. A filológia egy teljes civilizációs tudományt ölelt fel nyelvi keretek között, míg a néprajzosok ezt a módszertant alkalmazták a kulturális örökség megértésére és felfedezésére. Ám ez a kapcsolat nem mindig volt zökkenőmentes; a filológiai megközelítés néha elavulttá és terméketlenné tette a néprajzot, szülve ezzel olyan "romantikus néprajzosokat", akik anachronisztikus ötleteikkel nem tudtak lépést tartani a korról.

Az orális és énekelt hagyományok empirikus felfedezése és értelmezése része négy néprajzi iskolának Európában és az USA-ban. Ezek az iskolák, a komparatív, a nemzeti, az antropológiai és a pszichoanalitikus megközelítések, egymást egészítik ki és gazdagítják, miközben különböző perspektívákból vizsgálják az emberi kultúra sokszínűségét és mélységét. A finn történelmi földrajzi módszer például egyfajta időutazást kínál, amely során visszaállíthatjuk a néprajzi elemek történetét és nyomát követhetjük egy alapos és elfogulatlan vizsgálódás útján. Ez a módszer nem csupán az egyedi elemeket tekinti, hanem azokat a kulturális és nyelvi határokon túl is vizsgálja, hogy megértse azok eredetét és terjedését.

Az igazi néprajz azonban nemcsak a múltban gyökerezik, hanem a jelenben is él és virágzik. Az antropológusok és pszichoanalitikusok beléptek a néprajzosok tartományába, és a modern tudományos megközelítésekkel együtt vizsgálják az ősi hagyományokat és történeteket. Carl Gustav Jung például azt állítja, hogy az archetipikus szimbólumok jelenléte a népi hagyományban kulcsfontosságú a kollektív tudatalatti és az egyéni személyiségfejlődés szempontjából. Ahogy elindulunk ezen a misztikus utazáson a néprajz világában, felfedezzük az emberi kultúra gazdagságát és sokszínűségét. Megértjük, hogy az ősi történetek és hagyományok nem csupán múltunk részei, hanem az identitásunk és örökségünk alapkövei is. És miközben elmerülünk ebben a varázslatos világban, felismerjük, hogy a néprajz nem csupán egy tudományág, hanem egy utazás a kultúra szívébe, ahol a múlt és a jelen összeolvad, hogy új értelmet adjon az emberi létezésnek.⁶⁵

⁶⁵ https://www.researchgate.net/publication/330450093_Folklore 2024.02.24.

4.3. Folklor a Gyűrűk Ura világában, az északi mitológia

A laikus olvasó könnyen azonosíthatja ezt az időszakot a Gyűrűk Ura világával, de ez csupán a tolkieni mitológia jéghegyének csúcsa. Középfölde világát három fő mű alkotja: a Hobbit, a Gyűrűk Ura és A Szilmarilok. Ezek a művek – beleértve a befejezetlen történeteket és koncepciókat is – szoros kapcsolatban állnak egymással, és nem lehet úgy vizsgálni egyiküket sem, hogy ne tekintsünk át a többin. Ez különösen igaz a Gyűrűk Ura esetében, hiszen az Egy Gyűrű elpusztításának története csupán egy a sok közül, ami Középföldén történik, és amiket A Szilmarilok, mint egyfajta történelemkönyv vagy Biblia összegzően megjelenít. Christopher Tolkien A Szilmarilok előszavában a „stories of the mythology” kifejezést használja. Ezzel rámutat, hogy atyja számára régtől nyilvánvaló volt, hogy ez a szövegcsoport egy egységes, főként rögzített hagyományként szolgál a későbbi művek hátteréül. Ugyanakkor a Tolkien által készített számos szövegvariáns és cselekményváltozat, mitikus alternatíva nagyban gazdagította a szöveg úgymond „mítosz-szimulációját”, hiszen az emberiség létező mitológiai (főként a görög mitológia) szöveg- és mítoszvariánsokban általában gazdagok.⁶⁶

Tolkien eredeti célja az volt, hogy létrehozza az angol, majd később az európai mitológiát. Ennek érdekében nemcsak saját képzeletére támaszkodott, hanem meglévő mondavilágokra is épített, bár nem mindig egyértelműen vagy egyenes vonalban. Főleg a későbbi, sokkal kidolgozottabb koncepciói során látható, hogy nem csupán konkrét elemeket vett át, hanem a saját mitológiai ötleteit ötvözte az előzőekben megénekelte hagyományok hangulatával.

Az északi mitológia mély nyomokat hagyott a Gyűrűk Ura világának megalkotásában, valójában az egész Középfölde mitológiájának kidolgozásában. Az északi mitológia csupán a germán mitológia egyik ága, ami magában foglalja az indoeurópai nyelvet beszélő törzsek mondavilágát. Ezek a törzsek Krisztus születése után néhány évszázadban vándoroltak Európa majdnem minden részére, és ezzel a germán mitológia gyökeresen elterjedt.⁶⁷

Az északi mitológia olyan szerteágazó és gazdag világot kínál, amelyből Tolkien számos elemet merített a saját világának megteremtéséhez. A germán mitológia az idők

⁶⁶ Kelemen 2017: 1-2

⁶⁷ <https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology> 2024.02.21.

során kialakult kulturális csoportok nyelvének változása alapján különböző csoportokra osztható.

A skandináv mitológia kezdetén csak a Ginnungagap, az östöbblét létezett, amelyből két ősi föld, a Múspellheimr és a Nilfheimr született: a tűz és jég birodalma. Ezek a birodalmak érintkezésbe kerültek egymással, és e találkozásból szikrák pattantak, amelyekből először is létrejött Ymir, az első óriás. Őt követte Audhumla, a megolvadt jégből, egy óriásthén alakjában. A thén elkezdte nyalogatni a jeget, mígnem egy emberforma lény, Buri, az első isten, született belőle. Eközben Ymir, míg aludt, az izzadságaiból életre kelt két óriás, egy férfi és egy nő. Buri fia, Bur, valamilyen titokzatos módon megszületett, aki később egy óriáslánnyal házasodott. Kettejük gyermekeiből származtak az első három az isten: Odin, Vili és Vé. Egy napon ők hárman összeálltak és elpusztították Ymirt, testét pedig darabokra szedték, hogy megalkossák a világot: a földet húsából, a hegyeket csontjaiból, a tengert véréből, és az emberek világát, Midgardot, szemöldökéből.⁶⁸

A skandináv kozmológia szerint Yggdrasil, a világfa, a Kilenc Világot hálózza be, mind vízszintesen, mind függőlegesen. A felső három világ az Ázgard, ahol az az istenek élnek - itt található a híres Valhalla csarnok, amely a harcban elesettek számára szolgál otthonul -, a Vánheim, a vánok birodalma, és az Álfheim, ahol a fény-tündérek laknak. A középső három világ a Midgard, az emberek lakóhelye, a Midavellir, ahol a törpök élnek, és a Jötunheimr, az óriások birodalma. Az alsó három világ a jeges Niflheimr, ahol a Hel, a pokol található, és ahol Hel, Loki lánya várja azokat, akik nem vesztették életüket csatában; a lángoló Múspellheimr; valamint a sötét-tündérek birodalma, Svartálfheimr. A világfa három gyökere Ázgardba, Jötunheimrba és Helbe ér. Az utóbbit folyton rágja Nídhögg, a sárkány. Midgardot egy hatalmas hüllő, Jörmungandr öleli körbe, amelynek szimbolikája több réteget hordoz: egyrészt a ciklikusságot, a folytonosságot és a végtelenséget, másrészt pedig a földet védelmező, az emberiséget óvó erőt jelképezi. Érdekes módon a „Midgard” szó, amelynek jelentése „középső csarnok” vagy „középső hely” hasonlóságot mutat a Tolkien világában megtalálható Középföldével, angol nevén: Middle-earth.

A legnyilvánvalóbb és legtöbbször említett kapcsolat a Gyűrűk Ura és a norvég mitológia között Gandalf karaktere. Gandalf jelentős hasonlóságot mutat az északi isten, Odin személyiségével és tulajdonságaival. Elsőként is, Gandalf neve közvetlenül a norvég mitológiából származik. Az Edda-énekek, a norvég mitológia verseinek gyűjteménye, említi

⁶⁸ Hahn 1980: 124-132

Gandalf nevét. A Voluspa versben Odin isten egy jósasszonyt hív meg, hogy meséljen neki az "istenek és emberek legrégebbi tetteiről". A jósasszony először a világ teremtéséről mesél, majd folytatja a Kilenc Világ más lényének ismertetését, köztük a törpéket is. Gandalf neve a Voluspa-ban felsorolt törpék között szerepel. A név a "gandr" és az "alfr" szavakból ered, ami "botot" vagy "pálcát" és "manót" jelent, így egy olyan lényt takar, aki botot visel. Ez tökéletesen illik Tolkien Gandalf a Szürke/Feheér verziójához.⁶⁹

Gandalf és Odin között több hasonlóságot is felfedezhetünk. Mindkettejüket olyan személyként említik, aki botot vagy pálcát visel magánál. Odin számos neve közül az egyik "Botviselő" is, de Odin "Hosszú-szakáll" néven is ismert, mert hagyományosan hosszú szakállal ábrázolják.

Odin Mimir kútjához lépett, vágyva a bölcsesség friss forrására, de Mimir, ki nap mint nap ivott belőle, zálogot követelt. Odin egyértelműen értékeset áldozott: saját szemét, mindenestül, a tudásért. A bölcsesség olykor csak áldozattal nyerhető el, és Odinnak nem okozott gondot az önfeláldozás. Ahogy belekortyolt a kút vizébe, a bölcsesség hordozta árnyéka mindig az áldozatára emlékeztette, emlékeztette mindarra, amit hajlandó feláldozni a tudásért, az érte való vágyban rejtő mély áhítatért.⁷⁰

A Gyűrűk urán kívüli könyvében, a Hobbitban, sokkalta egyértelműbb utalásokat találunk az északi folklórra. A mű elején, Zsákos Bilbóhoz tizenhárom törp érkezik vendégségbe. Az óin, Glóin, Ori, Dori, Nori, Fili, Kili, Bifur, Bofur, Bombur, Dwalin, Balin és vezetőjük, Tölgypajzsos Thorin nevek mélyen gyökereznek az északi folklórban, Többek között ugyanezeket sorolja fel a Völuspá (Völva jövődölése) című profetikus északi ének a Verses Edda elején, az elsőnek született törpök nevéként: olyanok mellett, mint Dáin, Thráin, Durin, Fundin és Gandalf, akik nem csak a tolkien mitológiában-történelemben, de páran a Gyűrűk Urában is megjelennek. Bár eredetileg a Hobbit nem a mitológiai koncepció része volt, Tolkien konkrét neveket vett át az északi mitológiából. E későbbiekben, a Gyűrűk Urában, ezek az elemek sokkal finomabban rejtőznek, de mégis jelen vannak.⁷¹

Ezeken felül az író nagyban befolyásolta az ógermán hősi legendák legnagyobbika. Beowulf az óangol elbeszélő költemény vagy hőseposz, amely elmeséli Beowulf svéd harcos

⁶⁹ <https://mek.oszk.hu/00300/00377/00377.pdf> 2024.05.10.

⁷⁰ <https://ksbarton.com/tolkien-and-norse-mythology/> 2024.05.11.

⁷¹ <https://mek.oszk.hu/00300/00377/00377.pdf> 2024.05.11

⁷⁴ Shippey 2005: 388–398.

történetét, harcát két nagy szörnyel és egy sárkánnyal. A Gyűrűk Urában számos helyen használhatta fel Beowulf történetét.⁷⁴

Tom Shippey, Tolkien kutató, Beowulfot nevezte a legnagyobb hatásúnak Tolkienre azok közül a sok más forrás közül, amelyeket felhasznált. Többféleképpen használta fel a Középfölde legendáriumában: konkrét történetelemekben, mint a szörnyek; az óangol kultúrában, amint azt a Rohan királyságában láthatjuk; a Gyűrűk Ura esztétikai stílusában, amely benyomást kelt a mélységről és elegikus hangulatáról; és a "nagy jelképezésben".

A fajok nevei, mint például az entek, törpök, és tündék, valamint helynevek, Orthanc (Vasurdvard, a fehér mágus Szarumán otthona) és Meduseld (Rohan nagy aranycsarnoka), Beowulfból származnak. A Hobbitban lévő „medvedémon”, Beorn, hasonlított már a hős Beowulffhoz magához; mindkét név azt jelenti, hogy „medve”, és mindkét karakter rendkívüli erővel bír. A tudósok összehasonlították Tolkien szörnyeit a Beowulféival.⁷² Tolkien trolljait és Gollamot is azonosították Grendellel, míg Smaug jellemzői szorosan megegyeznek a Beowulf sárkányáéval. Tolkien Rohan lovagjai megkülönböztethetően óangolok, és több Beowulf elemet használt fel a kialakításuk során, ideértve a nyelvüket, kultúrájukat és költészetüket is.⁷³

A Hobbit könyvének lapjain egy igazán beowulf-szerű alak tűnik fel Beorn képében; a neve eredetileg a "medve" jelentéssel bírt, de később "ember, harcos" értelmet kapott, ami lehetővé tette Tolkiennek, hogy karakterét embermedvévé formálja, aki képes átváltozni. A norvég mitológiában létezik egy medve-ember, Bödvar Bjarki, míg Beorn maga a Beowulfot idézi az óangol versben. A "Beowulf" név ténylegesen olvasható "a Méhek Farkasának", vagyis "a Mézevőnek". Más szóval ő "a Medve", az az ember, aki olyan erős, hogy kardokat tör és óriások karjait tépi le hatalmas, medve-szerű erejével. Shippey rámutat, hogy Beorn vad, goromba és vidám, tulajdonságai pedig visszatükrözik hatalmas belső önbizalmát - ez maga az északi hősies bátorság egyik aspektusa.⁷⁴

4.4. Folklor a Gyűrűk Ura világában, Arthur király mitológiája

Joseph Pearce, Tolkien kutatója és írója, azt mondta, hogy Tolkien nem tudott volna a semmiből létrehozni ennyi mindent, csupán Istennek adatik meg ez a képesség. Valójában Tolkien a meglévő mítoszokból és művekből teremtett, megidézve egy teljes világot a

⁷² *Dimitra 2011.*

⁷³ Shippey 2005: 104, 192–193, 217.

⁷⁴ Shippey 2005: 91–92.

képzeteivel, hitével és tapasztalataival az őt körülvevő világból. A Gyűrűk Ura-trilógia egy mélyen áthatott világ az Arthur-legenda elemeivel díszítve, amelyeket az ismételt átolvasás során fedezhetünk fel.⁷⁵

A Gyűrűk Ura-trilógia mélyen áthatott több mitológiából, köztük az északi ógermán mellett az Arthur-mondakör is, ami a kelta és walesi kulturális örökség része. Bár Tolkien többször is elutasította az Arthur-mondakör hatását, sok kutató és kritikus talált hasonlóságokat vagy párhuzamokat a művei és az Arthur-legenda között. Például Gandalf többször is össze lett hasonlítva Merlinnel, Frodó és Aragorn pedig Arthurral. Galadrielt a Tó Asszonyához hasonlították. Ott van az a lovag- és királykép is, ami Faramirnál és Aragornnál megjelenik. Gandalf és a balrog küzdelme a szakrális sámánküzdelmek mintáját követi: két nem evilági erővel rendelkező összecsapása, amely kozmikus méreteket ölt, szinte időn és téren kívül s belül zajlik, s a győztes sámán szellemi-lelki-testi formában újjászületik. Az újjászületett sámán pedig egy újabb, magasabb fokon folytatja tovább feladatát. Innentől fogva Gandalf feladata már sokkal nagyobb lett: neki, mint a Fehér Varázsló, vezetnie kell Középfölde Szabad Népeit az Ellenség ellen.

Az istárok képviselik a Gyűrűk Urában az élő szakralitást és annak őrzését. Bölcs varázslónak vagy angyalnak definiálhatjuk az istárokat, akiket Eru fontos küldetésekkel láttak el. Öt ilyen istárról tudunk: Gandalf, Szarumán, Radagast és a két kék varázsló. Szarumán és Gandalf fontos szereplői a regénynek. Szarumán a gonosz varázsló szerepét tölti be, míg Gandalf marad az egyetlen, aki a szakrális hagyományt hordozza és végzi a ráruházott feladatot. A feladattal, mellyel Eru ellátja a varázslókat, végül csak Gandalf foglalkozott végig, mivel a két kék varázsló elment Keletre és azóta se lehet hallani róluk; Radagast a Bakacsin-erdőben van elveszve a természettel; Fehér Szarumán pedig árulóvá lett.⁷⁶

Tolkien azt állította, hogy Középföldét és történelmét azért alkotta meg, hogy pótolja az ő hazájában, Angliában a hiányzó epikus legendákat, a folklórt, hasonlóan ahhoz, ahogyan Geoffrey of Monmouth megalkotta az Arthur király történetet, hogy betöltse azt a hiányt, amit az angol középkor történelmében talált. Az Arthur-legenda és a Gyűrűk Ura között számos analógia felfedezhető, beleértve a kihívást, a küldetést, a varázslót, Arthur király és Aragorn közös szerepét, a legendás kardot és még sok mást.⁷⁷

⁷⁵ Pearce 1998: 45

⁷⁶ Tolkien 1977: 72

⁷⁷ <https://www.tolkienestate.com/writing/the-lord-of-the-rings/> 2024.03.11.

A trilógia első könyvének címe, A Gyűrű Szövetsége, emlékeztethet Malory kerekasztal lovagjainak szövetségére. Frodo küldetésre indul, mintha lovag lenne egy küldetésen, és mellette áll hű barátja, Sam, aki mintha Frodo fegyverhordozója lenne. A fenyegető vagy kihívó szerepet Sauron játssza, aki azt akarja, hogy Bilbo átadott gyűrűje "minden országot sötétségbe borítson". Frodo feladata kezdetben csak abban fog állni, hogy megőrizze a gyűrűt, és ehhez szigorú szabályokat kell betartania, amelyeket Gandalf, a Merlin-szerű alak, előírt.

A gyűrű, mint a történet fő motívuma számos Arthur-legenda elemmel analógia. Malory *Le Morte D'Arthur* című művében is szerepel egy tanácskozás, ahol Merlinnek kell elvinnie egy gyűrűt, hasonlóan ahhoz, ahogy Frodo kapja a feladatot, hogy a gyűrűt elvigye Mordorba. A trilógia későbbi részeiben Frodo küldetése folytatódik, és olyan nemes társaság áll mellé, mint Artúr lovagjai, akik a közös küldetésért s a bajtársiasságért veszélybe sodorják életüket.⁷⁸

A folklórnak magának alapköve a szakralitás. A kettő ritkán létezik egymás átfedése nélkül, s ez a Gyűrűk Ura világában is elképesztő módokon mutatta meg magát.

⁷⁸ Malory 1485: 226

ÖSSZEFOGLALÁS

A Szakdolgozat témája újraértelmezett folklór- és bibliai elemek a Gyűrűk Ura könyvtrilógiában. A munka célja az volt, hogy sikerüljön felfedezni a Tolkien műveiben megírt nyíltan népi és biblikus, teológiai elemeket, s a nem túl egyértelmű elemeket egyaránt, melyek a mű mélyén, furfangosabb szimbólumok vagy allegóriák alá vannak rejtve. A cél elérésének érdekében először a szakirodalmi anyag feldolgozására koncentráltam, átfogóan tanulmányoztam a műtrilógiát, az ahhoz kapcsolódó tanulmányokat elolvastam, s az író személyét és életét vizsgáltam.

Így jutottam el a struktúra első pontjára, az író életének felvázolására és annak feltárására, hogy mi motiválta a szerzőt, hogyan alakult a világképe. Áthaladtunk gyermekkorától kezdve kapcsolatáig Edithtel, az abból adódó konfliktusokig, majd a házasságig. Ezt követően végig követtük a háborúban eltöltött éveit, végül pedig a hazatérését.

A második fejezetben az íróról volt szó és a személyes kapcsolatáról Istennel, a saját bevallásai alapján és azon emberek bevallásai alapján, akik jól ismerték, vagy átfogóan tanulmányozták életét. Áthaladtunk a levelezgetésein, amelyek alapvető információkat tartogattak számunkra a témához kapcsolódóan. Ezután kezdődött meg a vizsgálata a Gyűrűk Urának a keresztény aspektusait illetően. Szó esett a műn belüli szimbolizmusról, az allegóriáról alkotott véleményéről, az egyértelmű hasonlatokról, a rejtett tematikákról és a gondviselés szerepéről Középföldén.

A Harmadik fejezetben a Tolkieni Munus Triplex került nagyító alá. Míg C. S. Lewisnál Aslan egy személyben testesíti meg a Kriszusi hármasságot, addig a Gyűrűk Urában három különböző karakter hordozta ezeket a feladatokat. Frodó, Aragorn és Gandalf, mint a Pap, a Király és a Próféta.

A Negyedik és egyben utolsó fejezet pedig rávilágít a mitológiai és folklór gyökereire ennek a Fantasy klasszikusnak. A mitológiák és mondák világának feltárásával megismerhetjük a hasonlóságokat Középfölde és a folklór archetípusok között. Tolkien rengeteg népi világból merített, köztük Beowulf legendájából is, vagy az Arthúr király mondákból.

Az eredményeket összefoglalva arra a következtetésre jutottam, hogy Tolkien sok helyen nyílt szimbolizmussal látta el világát a keresztény Isten jelzésének érdekében, sok helyen pedig látszólag láthatatlan allegóriákkal, melyek gyakran nem tudatosan születtek. A folklór bélyege már egyértelműbb, hiszen ezt is szerette volna az író mindvégig. Egy

angolszász mitológiát népének. A kutatás során a Gyűrűk Urán kívül több művét is használtuk, többet közt a Hobbit és a Szilmarilok alkotásait túlnyomó részt. A vallás és a folklór egybefonódik világában, megalkotva ezzel a tolkieni mitológiát. A mitológiát, ahol a jó és a rossz harca még nem mosódott egybe. Itt a fény a sötéttséggel még egy olyan időben háborúzik, ahol még jól érzékelhető a különbség a kettő között.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

A Római Katolikus Egyház Katekizmusa:

<https://archiv.katolikus.hu/kek/tartalom.html>

Biblia: 1Mózes 4:1-8, A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Megtekintés dátuma: 2024.04.11.

Biblia: Exódus: 19:18-25, A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Megtekintés dátuma: 2024.04.18

Biblia: Exódus: 1Korintusiak 3:11-15, A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Megtekintés dátuma: 2024.03.21.

Biblia: Genézis 9:28-29, A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Megtekintés dátuma: 2024.02.25.

Biblia: Jelenések könyve 21:1-5, A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Megtekintés dátuma: 2023.11.11.

Biblia: Jelenések könyve 21:9-36, A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Megtekintés dátuma: 2024.04.12.

Biblia Példabeszédek: 20:28, A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Megtekintés dátuma: 2024.04.18.

Bledar Kondi-Martin Luther 2019: Folklore. Megtekintés dátuma: 2024.04.18.
https://www.researchgate.net/publication/330450093_Folklore

Catherine Madsen 1988: Mythlore <https://www.jstor.org/stable/26811021>

Clyde S. Kilby 1976: Tolkien and the Silmarillion. Megtekintés dátuma: 2024.04.12.
<https://archive.org/details/tolkiensilmarill0000kilb>

Christopher Tolkien 1981: The Letters of J.R.R. Tolkien, [https://bibliothecaveneficae.com/wp-](https://bibliothecaveneficae.com/wp-content/uploads/2021/01/the_letters_of_j.r.r.tolkien.pdf) Megtekintés dátuma: 2024.04.11.

[content/uploads/2021/01/the_letters_of_j.r.r.tolkien.pdf](https://bibliothecaveneficae.com/wp-content/uploads/2021/01/the_letters_of_j.r.r.tolkien.pdf) Megtekintés dátuma: 2024.05.12

David Doughan: J.R.R. Tolkien: A Biographical Sketch, <https://www.tolkiensociety.org/author/biography/> Megtekintés dátuma: 2024.05.11

Diane Speed 2004: Christian Perspectives in The Lord of the Rings <https://core.ac.uk/download/pdf/229390613.pdf>

Edda Óészaki mitológiai és hősi éneke <https://mek.oszk.hu/00300/00377/00377.pdf>
Megtekintés dátuma: 2024.05.10.

F. Rutledge 2004: A Battle for Middle Earth: Tolkiens Divine Design in The lord of the Rings <https://www.perlego.com/book/3527778/the-battle-for-middleearth-tolkiens-divinedesign-in-the-lord-of-the-rings-pdf> Megtekintés dátuma: 2024.02.11

Fimi Dimitra 2011: <http://eprints.gla.ac.uk/170170/>

Forrest W. Schultz 2002: Christian Typologies in The Lord of the Rings <https://chalcedon.edu/resources/articles/christian-typologies-in-the-lord-of-the-rings>

¹ <https://apeejay.news/which-are-the-10-most-read-books-in-the-world/> Megtekintés dátuma: 2024.03.14.

H. Carpenter 1977: J.R.R. Tolkien A Biography. Megtekintés dátuma: 2024.02.21.

Hahn István 1980: Istenek s népek.

<https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/456/kategoriak~Konyvek/KonyvekVallas~100029/Hahn-Istvan-Istenek-es-nepek-Bp-1980-Minerva-Masodik-atdolgozott-es-bovitett-kiadas~II3043895>

J. M. Meletyinszkij 2015: Mítosz és a folklóre történelmi poétikája <https://www.scribd.com/doc/259949570/A-Mitosz-Es-a-Folklor-Torteneti-Poetikaja>

Megtekintés dátuma: 2024.02.21.

Janet Brennan Croft Mythlore 1988: 53 <https://dc.swosu.edu/mythlore/>

Joseph Pierce 1998: Man and Myth <https://www.goodreads.com/book/show/23608.Tolkien> Megtekintés dátuma: 2024.01.31.

J. M. Meletyinszkij 2015: Mítosz és a folklóre történelmi poétikája <https://www.scribd.com/doc/259949570/A-Mitosz-Es-a-Folklor-Torteneti-Poetikaja>

Juričková 2015: 18 Modes of suffering:

https://www.researchgate.net/publication/331714761_Modes_of_suffering_in_Tolkien%27s_work_Acta_Humanica Megtekintés dátuma: 2024.03.11

Magyar Katolikus Lexikon <https://lexikon.katolikus.hu/M/Messi%C3%A1s.html>

Kelemen 2017: Germanic religion and mythology <https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology> Megtekintés dátuma: 2024.02.21

Pál 1979. IV. 8

Paul Kocher 1972: Master of Middle Earth

https://archive.org/details/masterofmiddleea0000koch_s4w9

Peter Jackson 2002: Gyűrűk Ura: A Király Visszatér

Pinsent 2014: God, Elvish, And Secondary Creation.

<https://philpapers.org/archive/PINGEA.pdf> Megtekintés dátuma: 2024.01.11.

Ralph Wood 2003: The Gospel According To Tolkien: Visions Of The Kingdom In MiddleEarth. Megtekintés dátuma: 2024.04.30.

Release – Tolkien in Oxford: <https://www.bbc.co.uk/archive/release--jrr-tolkien/znd36v4> Megtekintés dátuma: 2023.11.21

Stephen Winick 2014: “He Coined the Word ‘Folk-Lore’”: The “Old Folk-Lorist” William John Thomas. Megtekintés dátuma: 2024.05.11.

Vlastuin- Muynck 2023: Munus triplex: A pedagogical application of a theological concept

<https://www.researchgate.net/publication/373954758> Munus triplex A pedagogical application of a theological concept Megtekintés dátuma: 2024.05.05.

The Lord of the Rings: A Reader’s Guide to a Christian Classic, <https://www.desiringgod.org/articles/the-lord-of-the-rings> Megtekintés dátuma: 2024.02.12.

Thomas W.Smith 2006: Catholic Imagination <https://www.researchgate.net/publication/290948660> Tolkien's Catholic imagination Mediation and tradition Megtekintés dátuma: 2024.04.11.

Tolkien 1954, A Gyűrűk Ura, A Gyűrű Szövetsége, Európa könyvkiadó Budapest, 2021

Tolkien 1955: A Gyűrűk Ura, A Király Visszaér, Európa könyvkiadó Budapest, 2021

Tolkien 1977: 3, Szilmarilok,
file:///C:/Users/Roli/Downloads/The_Silmarillion_Illustrated_edition.pdf Megtekintés dátuma: 2024.05.13.

Tolkien: 1937: A Hobbit <https://primarysite-prod-sorted.s3.amazonaws.com/gobowenprimary-school/UploadedDocument/db3a2424ab834ade94f16606d5567712/the-hobbit-1.pdf>

Tolkien and Norse Mythology <https://ksbarton.com/tolkien-and-norse-mythology/> Megtekintés dátuma: 2024.05.11.

Tolkien Biography, <https://tolkienlibrary.com/abouttolkien.php> Megtekintés dátuma: 2024.05.04.

Tom Shippey: Road to Middle Earth 1982: <https://archive.org/details/roadtomiddleearth0000ship/page/n8/mode/1up>

РЕЗЮМЕ

Тема дипломної роботи - Переосмислені фольклорні та біблійні елементи в книжковій трилогії «Володар кілець». Метою роботи було виявлення відкрито народних і біблійних, теологічних елементів, а також менш очевидних елементів, які приховані під винахідливішими символами або алегоріями. Для досягнення цієї мети я спочатку сконцентрувався на обробці наукової літератури, вивчивши трилогію, прочитавши пов'язані з нею дослідження і вивчивши особистість та життя письменника. Це допомогло мені перейти до першої частини структури - опису життя письменника та розкриття того, що мотивувало автора, як формувалася його світогляд. Ми пройшли через його дитинство, стосунки з Едіт, конфлікти, що з цього випливали, та шлюб. Потім ми відстежили його роки, проведені війною, і, нарешті, повернення додому.

У другій главі мова йшла про письменника і його особистий зв'язок з Богом, заснований на його власних визнаннях і визнаннях людей, які його добре знали або всебічно вивчали його життя. Ми проаналізували його листування, яке містило базову інформацію з теми для нас. Після цього ми розпочали дослідження християнських аспектів «Володаря Перснів». Було сказано про символіку у межах твору, його думку про алегорію, очевидні аналогії, приховані теми та роль провидіння в Середзем'ї.

У третій главі було піддано аналізу концепцію Толкіна "Munus Triplex". Якщо у К. С. Льюїса Аслан уособлює в собі Христову Трійцю, то в «Володарі Перснів» ці ролі виконують три різні персонажі. Фродо, Арагорн і Гендальф як священник, король і пророк.

Четверта і остання глава розкриває міфологічні та фольклорні корені цього фентезікласику. За допомогою вивчення міфів та легенд можна виявити схожості між Середзем'єм та фольклорними архетипами. Толкін використовував багато народних традицій, включаючи легенду про Беовульфа та історії про Короля Артура.

Підсумовуючи результати, я прийшов до висновку, що Толкін часто використовував відкритий символізм для позначення християнського Бога, а також приховані алегорії, які часто виникали несвідомо. Фольклорний вплив вже був більш очевидним, оскільки він завжди цього бажав. Він створював англосаксонську міфологію для свого народу. Під час дослідження ми також використовували інші його твори, зокрема "Хоббіт" та "Сільмарілі". Релігія та фольклор переплітаються у світі, що він створив, створюючи толкінівську міфологію, де боротьба добра і зла ще

не злилася. Тут світло бореться зі темрявою ще в такий час, коли різниця між ними ще чітко відчутна.